Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

20 НОЯБРЬ, ЖУМА № 227 (478). 1992 йил

Сотувда эркин нархда.

ФАРҒОНАЛИК ПАХТАКОРЛАР ЗАФАР МАРРАСИГА ЕТИБ КЕЛИШДИ

ОЛИЙ КЕНГАШДА ҚАБУЛ

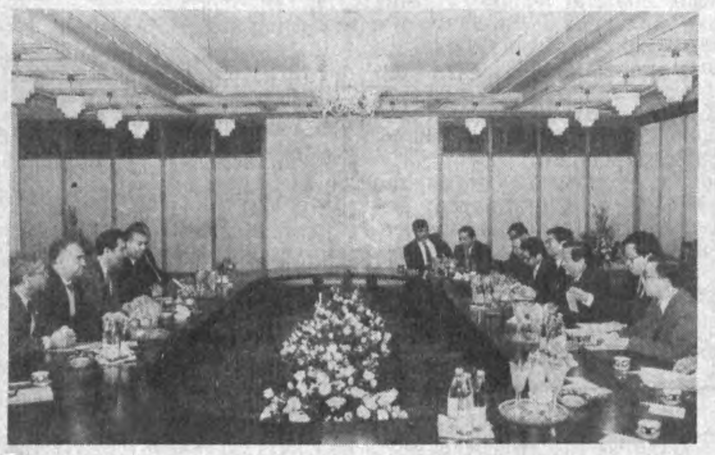

19 ноябрь куни Ўзбекистон Олий Кенгаши Раиси Ш. Йўлдошев республикамизга расмий ташриф буюрган Хитой Халқ Республикаси Давлат кенгашининг аъзоси, ХХР ташқи ишлар вазири Цянь Цичэнни қабул қилди.

Суҳбат чоғида Ш. Йўлдошев мамлакатимиз билан Хитой Халқ Республикаси ўртасидаги ўзаро алоқалар барқарор ривожланиб бораётганидан мамнун эканини билдирди.

Олий Кенгаш Раиси Ўзбекистон парламентининг фаолияти, барқарорлик ва фуқароларни ижтимоий ҳимоялаш борасида қилинаётган ишлар ҳақида сўзлади.

ХХР ташқи ишлар вазири Цянь Цичэнь икки мамлакат парламентларининг ҳамкорлиги давлатларимиз ўртасидаги муносабатларни сифат жиҳатидан янги поғонага кўтаради, деб таъкидлади.

Суҳбатда Ўзбекистон ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов, ХХРнинг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хэньгуан ва бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар.

(ЎзА).

САФАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган ХХР Давлат кенгаши аъзоси, ташқи ишлар вазири Цянь Цичэнь 19 ноябрь куни Тошкент шаҳридаги «Зенит» заводини бориб кўрди.

Маълумки, бундан бир йилча муқаддам мазкур завод қошида ХХРнинг Шинжонг-Уйғур автоном ноҳияси маъмурий марказида жойлашган биринчи Урумчи радио заводи билан ҳамкорликда оқ-қора ва рангли тасвирли телевизорлар ишлаб чиқарадиган ўзбек-хитой «Зафар» қўшма корхонаси ташкил этилган эди. Корхонада ҳар куни 300 тага яқин бозори чаққон телевизор ишлаб чиқарилмоқда.

Ҳурматли меҳмон корхона фаолиятига ва у ерда ташкил этилган кўргазмага юқори баҳо берди.

Ўша куни Цянь Цичэнь жаноблари Тошкент вилояти Қуйи Чирчиқ туманидаги «Огонёк» давлат хўжалигига ҳам борди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

РЕСПУБЛИКА ПАХТА ЗАВОДЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН ПАХТА ТОЛАСИНИ СОТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

Пахта тайёрлаш, қайта ишлаш, сақлаш ҳамда пахта толаси ва пахта маҳсулотини сотишга оид барча ишлаб чиқариш бўғинларининг аниқ баҳамжиҳат ишлашини таъминлаш, суиистеъмолларнинг ва ғайриқонуний равишда республикадан ташқарига олиб кетишнинг олдини олиш мақсадида Вазирлар маҳкамаси қарор қилади:

1. Белгилаб қўйилсинки,

жамоа хўжаликлари ва давлат хўжаликлари томонидан етиштирилган пахтанинг ҳаммаси тайёрлаш пунктларига ёки пахта заводларига мажбурий тартибда топширилади;

ўз тайёрлаш пунктлари ва пахта заводлари бўлган хўжаликлар тайёрланган ва қайта ишланган пахта миқдори тўғрисида бош пахта заводи ҳамда тегишли ҳисоб идоралари олдида ҳисоб беради;

олинган пахта толасининг ҳаммаси, шу жумладан жамоа хўжаликлари ва давлат хўжаликлари ихтиёрида қолдириладиган бажарилган топшириқнинг 15 фоизи ва топшириққа қўшимча пахтанинг ҳаммаси пахта заводларида ҳар бир хўжаликники алоҳида-алоҳида сақланиши лозим.

2. Пахта толасини сотиш ва истеъмолчиларга етказиб беришнинг қуйидаги тартиби тасдиқлансин:

I) давлат топшириғида белгиланган пахтанинг 85 фоизини қайта ишлашдан олинган пахта толасини сотиш ва истеъмолчиларга етказиб бериш

Ўзбекистон Республикаси Давлат истиқболни белгилаш ва ҳисоб комитети кутилаётган пахта толаси ишлаб чиқариш ҳажми, жумладан, республика деҳқончилик саноат мажмуи барча тизимларидаги давлат хўжаликлари пахта заводларида ишлаб чиқариладиган тола миқдори тўғрисида «Ўздавпахтасавдо» ассоциацияси берган маълумотлар асосида пахта толаси давлат ресурсларининг умумий балансини ишлаб чиқади, уни Ўзбекистондаги истеъмолчиларга, МДҲ мамлакатларига ва экспорт қилишга тақсимлайди ҳамда уни Вазирлар маҳкамаси муҳокамасига тақдим этади;

Вазирлар маҳкамаси республикадаги истеъмолчиларга, МДҲ мамлакатларига ва экспортга пахта толаси етказиб беришга ажратилган улушларни тасдиқлайди. Бу улушлар Вазирлар маҳкамасининг қарори тарзида ижро этиш учун «Ўздавпахтасавдо» ассоциациясига ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига юборилади;

«Ўздавпахтасавдо» олинган қарорлар асосида пахта толасини «Ўздавпахтасавдо» ассоциациясига бўйсунувчи ҳудудий давлат-акционерлик бирлашмаларига тақсимлайди ва заводлардан пахта толасини жўнатиш учун нарядлар беради. Экспортга пахта толаси жўнатиш учун нарядлар Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг рухсатномаси мавжуд бўлган тақдирдагина берилади;

Вазирлар маҳкамасининг пахта толасини сотишга тасдиқланган рухсати, «Ўздавпахтасавдо» ассоциациясининг нарядлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг экспортга жўнатиш учун рухсатномаси Ўзбекистон Республикаси Давлат божхоналар комитети ва Ўрта Осиё темир йўли хизматлари ижро этишлари учун асос бўлади;

Вазирлар маҳкамасининг рухсатидан фойдаланиш қандай бораётганлиги ҳақидаги, республика истеъмолчиларига, МДҲ мамлакатларига ва экспортга пахта толаси жўнатиш қандай бораётгани, шунингдек пахта толасининг қолдиғи тўғрисидаги маълумотлар «Ўздавпахтасавдо» уюшмаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги билан биргаликда умумлаштирилади ва ҳар ойнинг бешинчи куни Вазирлар маҳкамасига тақдим этилади.

II) Бажарилган давлат топшириғидаги пахтанинг 15 фоизини ва топшириққа қўшимча пахтани қайта ишлашдан олинган пахта толасини сотиш ва истеъмолчиларга етказиб бериш

мазкур миқдордаги пахта толасини эркин шартномавий нархларда сотиш ҳуқуқи давлатга пахта сотиш юзасидан белгиланган йиллик топшириқни бажарган хўжаликларгагина берилади. Бунда хўжаликлар билан пахта заводи ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоб қилиш тартиби республика ҳукуматининг 1992 йил 13 майдаги 11—23—63 сонли қарорида тасдиқланган талабларга тўла мос келиши керак;

(Давоми 2-бетда).

ГФР ФИРМАЛАРИ ҲАМКОРЛИККА ТАЙЁР

19 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов ГФР қурилиш техникаси ишлаб чиқарувчилари уюшмасига бирлашган фирмаларнинг вакилларини қабул қилди.

Бош вазир меҳмонларга Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар ҳақида, хорижий сармоядорлар ва ишбилармонлар учун қулай истиқболлар очадиган меъёрий ҳужжатлар тўғрисида, уй-жойларни, маиший хизмат, савдо-сотиқ ва маҳаллий саноат корхоналарини давлат тасарруфидан чиқариб, хусусийлаштириш бошлангани ҳақида гапириб берди. Республика фойдали қазилмаларни кавлаб олиш ва тугал қайта ишлаш, пахта хом ашёсини қайта ишлаш соҳасидаги илғор технологияларга, машинасозлик мажмуини, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарадиган корхоналарни ривожлантиришга қизиқиб қарайди, деб таъкидлади у.

Уюшма раҳбари Удо Кестлин жаноблари эса ўз касбдошларининг Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилишдан манфаатдорлигини таъкидлади. Аниқ-равшан дастурларни амалга оширишда ўзаро манфаатдорлик асосида қатнашишга тайёрлик изҳор этилди. Капитал маблағ сарфлаш, техника етказиб бериш, янги ишлаб чиқаришларни уюштириш, мутахассислар тайёрлаш ҳақида гап борди.

Тошкентда немис фирмалари вакиллари иштирокида ўтказилган семинар амалий алоқалар ўрнатилишига кўмаклашди.

(ЎзА).

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ ПАХТАКОРЛАРИГА, МЕХАНИЗАТОРЛАРИГА, ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ МУТАХАССИСЛАРИГА, БАРЧА МЕҲНАТКАШЛАРИГА

Қадрли дўстлар!

Фарғона деҳқонларининг катта меҳнат ғалабаси билан вилоят меҳнат аҳлини чин дилдан қутлайман. Ғалабангиз муборак бўлсин! Мустақил Ўзбекистонимиз хазинаси сизнинг жасоратли меҳнатингиз эвазига янада салмоқли бўлди.

Вилоят пахтакорлари Фарғона водийсида қадим-қадимдан кенг қанот ёзган деҳқончилик мактабининг муносиб ворислари, ер илмининг нақадар билимдон ва тадбиркор усталари эканликларини бу йилги мислсиз қийин келган об-ҳаво шароитларида ҳам яна бир бор намойиш эта олдилар. Аввал-амбор, бу бебаҳо ғалабанинг замирида мен Фарғона халқининг пешона тери ва қадоқ қўлини кўриб турибман. Ота-боболаримиздан қолган буюк мерос — она тупроққа эзгу муносабатда бўлиш, меҳнатнинг кўзини билиб иш тутиш — сизларга хос хусусиятдир. Бағри кенглик, саховатпешалик, ҳар бир оилада тинчлик ва осойишталикни қадрлаш — халқимизнинг буюк фазилатларидан биридир.

Мустақиллик довонидаги улкан меҳнат ғалабаси билан сизларни яна бир бор табриклайман. Сизларга эзгу орзу ва истаклар тилаб қоламан.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикасининг Президенти.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 18 ноябрь.

ЯНГИ ҒАЛАБАГА ДАЪВАТ

Мустақиллигимизнинг иккинчи йили Мирзажон Исломов ҳаётида ўзига хос ўрин тутади. Чунки у йилни республика қишлоқ хўжалиги вазири лавозимида бошлаган эди, айни пишиқчилик кезларида эса Фарғона вилояти ҳокими этиб тайинланди. Бироқ Ўзбекистон халқ депутати Мирзажон Исломов республика қишлоқ хўжалиги тақдирга ҳам маълум даражада ўзини масъул деб билди. Суҳбат асносида бунга комил ишонч ҳосил қилдик.

— Вилоятимизнинг танти деҳқонлари йил бошида, илғорлар қурултойида берган ваъдаларини шараф билан ўринлатиб, пахта тайёрлаш йиллик режасини муддатидан олдин бажардилар, — деди у. — Бутун дунё эътироф этаётган мустақил Ўзбекистон фарғоналиклардан истиқлолимиз, эртанги порлоқ кунимиз учун сув ва ҳаводек зарур бўлган 404 минг тоннадан ортиқ қимматбаҳо саноат хом ашёни қабул қилиб олди. Ҳар гектар ердан олинган ҳосил 29 центнерни ташкил этди. Шуниси қувончлики, топширилган пахтанинг 90 фоизи биринчи сортларга баҳоланди. Бу пахтачилик учун ўта қулай келган ўтган йилги кўрсаткичдан ҳам анча юқоридир.

Фарғоналиклар ана шу катта ғалабада муҳтарам юртбошимиз Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг муносиб ҳиссаси борлигини ҳар қадамда сезиб, қалбдан ҳис қилиб турдилар. Зеро, меҳнат муваффақиятини таъминлашда Президентимизнинг халқ ғамини еб, эртанги кун ташвишини ўйлаб, қабул қилган қатор фармонлари, кўрсатмалари муҳим омил бўлди. Айниқса, мустақиллигимизнинг бир йиллиги мисли кўрилмаган даражада зўр тантана қилиниши, улкан жамоат арбоби, талантли адиб, чин инсон Шароф Рашидов 75 йиллик таваллудининг нишонланиши, у кишининг пок номи тикланиши, жоиз бўлса, ўзбекнинг бағрига қайтиши одамларнинг руҳини кўтарди, эртанги кунга ишончини мустаҳкамлади.

Йилнинг йилдан фарқи бор, дейишади. Ҳақиқатан табиат деҳқонни бу йилгидек обдон синовдан ўтказганлигини ҳатто кексаларимиз ҳам яхши эслашолмайди. Баҳорнинг совуқ кечиши оқибатида экин майдонларининг учдан бир қисмига — 47 минг гектар ерга қайта-қайта чигит экилган, ёзда ҳарорат паст келган бўлса-да, об-ҳаво инжиқликлари аҳдига вафодор пахтакорларимизнинг метин иродасини бука олмади.

Ана шундай қийин шароитда вилоят ҳокимлиги халқ депутатлари, Халқ демократик партияси ҳамда бошқа соғлом жамоатчи кучларга таянган ҳолда ҳосил тақдири, ризқ-рўзимиз тақдири ҳал бўлаётганлигини одамларга тўғри тушунтириб, оммавий сафарбарлик эълон қилди. Халқимизга минг раҳмат! Улар қийинчиликлар олдида эсанкирамай, Фарғонанинг шон-шавкати, республикамиз олдидаги обрўси йўлида фидойилик кўрсатдилар. Натижада жами майдонда мўлжалдагидан кўпроқ ҳосил тўпланди. Йиғим-терим эса уюшқоқлик билан ўтказилди.

Йиллик маррани вилоятда биринчи бўлиб эгаллаган қувалик пахтакорларнинг эришган натижалари ҳар қанча олқишу таҳсинга сазовор. Улар районнинг ярим асрлик тарихида илк бор шундай ҳуқуқни қўлга киритишди. Данғара, Учкўприк, Бешариқ, Фурқат, Бувайда ва Боғдод туманларининг заршунослари ҳам зафар қучдилар. Илгарилари биз Москванинг буюртмасини бажариш, собиқ комфирқанинг иқтисодий сиёсатини рўёбга чиқариш мақсадида режани тезроқ уддалашга интилардик. Энди эса ютуқлар фақат халқ манфаати учун хизмат қилишини чин дилдан сезган ҳолда ишлаяпмиз. Авваллари хазинага бирор сўм тушмаса-да, «топшириқ бажарилсин!» деган шиор олға суриларди. Ҳозирчи? Деҳқон, аввало, олинадиган даромадни, чўнтакка тушадиган сармояни ўйламоқда. Юқорида номлари қайд этилган районларнинг пахтакорлари худди шу йўсинда иш тутганликлари боис хўжаликлар ўтган йилларга нисбатан анча кўп фойда олишди. Биз хом ашёни арзон-гаровга сотишдан кўра, тайёр маҳсулотни истеъмолчиларга, хорижий мамлакатларга етказиб беришнинг афзаллигини яққол ҳис қиляпмиз. Шунинг учун вилоятда пахтани қайта ишлаш, тўқимачилик саноатининг корхоналари тобора кўпроқ пайдо бўлмоқда.

Уста пахтакор, вилоят деҳқонлар уюшмасининг раиси Мусажон ака Шербўтаев раҳбарлик қилаётган Қува туманидаги «Гулистон» жамоа хўжалиги пахтакорлари ғалаба ҳужжатига вилоятда биринчи бўлиб имзо чекишганди. Ҳозиргача бу жамоа режадан ташқари қарийб 1000 тонна хирмон уйди. Боғдод районидаги «Туркистон», Фарғона туманидаги Бобур номли, Учкўприк районидаги М. Деҳқонов номли, Бешариқ районидаги «Рапқон» жамоа хўжаликлари, Данғара районидаги «Сирдарё», Ўзбекистон районидаги «Ғаниобод» давлат хўжаликларида гектар ҳосилдорлиги 35—40 центнерни ташкил этди.

Ҳурматли юртбошимиз Ислом Каримовнинг «Нефть, кўмир ва бошқа қазилма бойликлар вақти келиб тугар, лекин ўзбекдек танти, мард, кенг саховатли, покиза деҳқонлар бор экан, пахта асло тугамайди» деган ҳаётий гаплари фарғоналик ҳар бир пахтакор, деҳқончилик-саноат мажмуига дахлдор барча кишиларнинг қалбида акс-садо берди, иш мезонининг бош дастурига айланди. Бу оддий, лекин пурҳикмат тилаклардан руҳланган юзлаб бригада бошлиқлари: рапқонлик Ҳазратқул Ўсаров, данғаралик Тожиаҳмад Бойназаров, учкўприклик Мамадали Қўлдошев, қувалик Маъруфжон Бекмирзаев, Абдуғани Тожибоев, Одилжон Юсупов, Ёқубжон Мирзаев, шунингдек, кўпмингкилограммчи теримчилар Ачаанор Абдуллаева, Шарифахон Саримсоқова, Ҳанифахон Деҳқонова, Муаззам Муталова ва бошқалар бир ғайратларига ўн ғайрат қўшиб, пахтакор деган номни яна бир карра улуғладилар.

Бозор иқтисодиётига ўтиш давридаги қийинчиликларни ҳаммамиз кўриб, билиб турибмиз. Бу қийинчиликлар вақтинча, ижобий силжишлар ҳам аста-секин рўй бермоқда. Энг муҳими — юртимиз тинч, осойишта, бозорларимиз обод, устларимиз бут, қорнимиз тўқ, фарзандларимиз бағримизда. Республикамиз раҳбариятининг осойишталикни сақлаш, тинчликни барқарор қилиш учун кечаю кундуз қилаётган саъй-ҳаракатларини бутун халқимиз чин дилдан қўллаб-қувватлаяпти. Айниқса, Президентнинг пахта харид нархини бир ярим баравар ошириш тўғрисидаги фармонини деҳқонларимиз зўр мамнуният билан кутиб олишди. Фақат шунинг ҳисобига хўжаликлар хазинасига 3,5 миллиард сўмдан ортиқ қўшимча маблағ тушиши кўзланмоқда. Қишлоқ хўжалигига алоқадор корхоналар, ташкилотлар, хўжаликларни 30 фоизли даромад солиғидан озод қилиш тўғрисидаги фармон ҳам айни муддао бўлди. Ана шу ҳужжат шарофати туфайли энди 3 миллиард сўм қишлоқ меҳнаткашларининг турмушини яхшилашга, фаровонлигини оширишга, саноат иншоотлари, турар жойлар бунёд этишга сарфланади. Қишлоқларни газлаштириш, тоза ичимлик сув билан таъминлаш борасидаги ишлар ҳам жадал олиб борилаяпти.

Йиллик марра эгаллансада, пахтакорларимизнинг кўнгли тўлгани йўқ. Чунки далаларда ҳали зўр меҳнат эвазига етиштирилган анчамунча ҳосил мақтал бўлиб турибди. Шунинг учун далаларда йиғим-терим авжида. Режага қўшимча яна 10 минг тонна пахта топшириб, ялпи ҳосилни 414 минг тоннага етказишга қатъий аҳду паймон қилганмиз. Бу ваъда ҳам сўзсиз бажарилади.

Суҳбатдош:
Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

Фарғона вилояти заршуносларининг юксак «чўққи»ни забт этишларида Учкўприк туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги деҳқонларининг ҳам ҳиссалари улкан. Улар бу йил мавжуд 990 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 31,2 центнердан ҳосил кўтариб, йиллик режани районда биринчи бўлиб уддалашди. Айниқса, бу ишда чеварларнинг ҳиссалари салмоқли бўлди.

СУРАТДА: илғор теримчи Дилором Мелибоева.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

• Сурхон томонларда

ҲАР ТОМОНЛАМА ҚУЛАЙ РАИС

Иши яхши одамнинг тили узун бўлади. Баъзан иккови га ҳам ўрин йўқ, бу — Шўролар салтанатининг асорати эрсада, вужудга маҳкам ўрнашганлиги туфайли ундан қутулиш мумкин эмас.

Олтинсойда Карл Маркс деган колхоз бор эди. Ҳозир «Хўжаипок» деб аталади. Ана шу колхоз бундан кўп йиллар илгари ҳам пешқадам хўжаликлардан бири ҳисобланар, чунончи, пахта планлари вилоятда биринчилардан бўлиб тўлар эди. Демократия ўйинлари авжига чиққан ўша тўқсонинчи йиллари колхознинг раиси алмаштирилди — хўжаликка ўн йилдан зиёд раислик қилган Бобоназар Тошбоевга ёғи қуримаган «УАЗ»ни совға қилишди-да, раисликка Тоштемир Абраев деган яхши бир одамни қўйишди. Бобоназар Тошбоев раисликдан қутилганига хурсанд бўлиб юраверсин, энди гапни колхоздан эшитинг.

Колхознинг довруғи Тошбоев билан қўшилиб кетган экан. Карл Маркс қисқа пайт ичида оддий хўжаликлардан бирига айланди. Аслида кўп қатори қадам ташлашнинг мутлақо айби йўқ. Аммо Карл Маркслилар илғорликка ўрганиб қолишган эди. Улар «Қани, эртага нима бўлар экан?» деб бир йилни ўтказишди. Кундан кун ўтиб, хўжалик ночорликка юз бурди — халқ буни кўрди. Бу орада Тоштемир Абраев раисликнинг машқини олди — қовоқ уйишни, сиполикни ўрганди. Ҳатто бир-икки кун галстук ҳам тақиб кўрди. Бу тадбирларнинг биронтаси ҳам колхознинг ишларини юритиб юборолмади. Кунлар эса ўтаверди.

Ана шундай англашмовчиликлар туфайли тўқсон биринчи йилнинг ҳисобот йиғилиши орқага сурилиб кетди. Натижалар ҳайрон қолар даражада даҳшатли эди — ана шунинг учун ҳам колхозчиларнинг умумий йиғилиши ғоят кескин ўтди. Колхозчилар айтди: «Бу қандай гап! Бир йилда ҳаммаёқ вайрон бўлди-ку! Шунинг учун раҳбарлар алмаштирилсин!»

Бу йиғилишга районнинг кўпни кўрган, бундай жанжалларга кўзи пишган раҳбари қатнашаётган эди: бир бало қилиб раисни сақлаб қолди. Чунки қизиқ устида бетга чопар бир одамнинг раис бўлиб кетиши ҳам мумкин-да! Район раҳбари учун ўзбилармон раисдан ёмони йўқ. Абраев жуда яхши — уришсанг ҳам, сўксанг ҳам индамай тураверади.

Ўша йиғилишда Абраевга мана бундай шарт қўйилган эди: «Биз раисга яна бироз муҳлат берайлик. Агар шу даврда ҳам ишларини ўнглаб ололмаса, кейин жавоб берамиз».

Тоштемир Абраевга берилган муҳлат ҳам тугаб бормоқда.

Тўққиз ойлик натижалари қандай бўлди? Сут етиштириш ўтган йилнинг тўққиз ойига нисбатан 136 тоннага камайиб кетди. Ваҳоланки, ўтган йили ҳам сут етиштириш мақтанадиган даражада эмас эди. Сигирлар ўтган йилдагидан камайгани йўқ, фақат уларнинг маҳсулдорлиги янада тушиб кетди, холос. Мен бунинг шарҳини раисдан сўраган эдим, бунинг учун худди мен айбдордай:

(Давоми 2-бетда).

• *Иқтисодиёт чорраҳаларида*

ФУРСАТНИ БОЙ БЕРМАЙ, ЕНГ ШИМАРИШ КЕРАК

— ДЕЙДИ СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ «ОҚ ОЛТИН» ТУМАНИ ҲОКИМИ АБДУРАЗЗОҚ ҚАЮМОВ

«Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотнинг дунёдаги тараққий этган, бой мамлакатлар даражасига тезроқ олиб чиқадиган ўзига хос йўлидан боради». Бу иборага ҳаммамиз ишонч ҳосил қила бошладик.

Ишончнинг бори яхши. Мана энди «Туркия андозаси»ни маъқул кўраяпмиз. Бу ҳам яхшилик аломати. Яхшига тақлид қилиш ҳеч вақт ёмон оқибатларга олиб келмайди. Фақат тақлид кўр-кўрона бўлмаса бас. Нима бўлганда ҳам рисоладагидек бозор иқтисодиётини тўла қарор топтириш — ягона тўғри йўл. Буни кўпчилик тушуниб етди энди. Яна шу нарса ҳам ойдинлашдики, мулкка муносабатни шакллантиришда хусусийлаштириш ва эркин нарх тушунчалари бир-бирига тўла мутаносиб бўлмоғи шарт. Хусусийлаштиришга киришмай туриб нарх-наво ўз ҳолига қўйилса, иқтисодий ислоҳотнинг барбод бўлиш хавфи туғилади.

Шу фикрларни жамлаб айтганда ҳозирги асосий вазифа — сувтекинга хом ашё сотишдан меҳнатнинг пировард натижасини кўзлаш, яъни ўша хом ашёни тайёр маҳсулотга айлантириб сотишга ўтиш ва шу йўл билан тезроқ жаҳон бозорига чиқиш. Бунинг учун асосан халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган майда ва қўшма корхоналарни, ишбилармонлик ширкатлари ва фермер (деҳқон) хўжаликларини кўпайтириш лозим. Сирдарё вилоятининг «Оқолтин» тумани ҳокими Абдураззоқ Қаюмовнинг бу борадаги шахсий фикр-мулоҳазалари, амалий саъй-ҳаракатлари эътиборга лойиқдир.

Ҳоким назарда тутган мисолларни узоқдан қидиришнинг ҳожати йўқ. Оқолтин туманининг ўзида юз берган, юз бераётган янгиланишларнинг айримларини санаш кифоя. Масалан, илгари чопиқ тракторида бир таноб ердаги ғўза қатор орасини юмшатган механизаторга бир сўмнинг нари-берисида ҳақ тўлаб келинган бўлса, туманда бу кўрсаткич йигирма баравардан ҳам зиёдроқ оширилди. Терим пайтига келганда, механик-ҳайдовчиларга ҳар тонна пахтага 200 сўмгача пул берилди. Меҳнати қадрланган механизаторлар қизиқиб, интилиб ишлашди. Ҳосилнинг асосий қисми жуда тез саранжомлаб олинди. Ҳозир йиллик режани бажарай деб туришибди. Табиийки, вақтида йиғиштириб олинган хом ашёнинг сифати яхши, нави юқори бўлади. Демак, баланд нархларда қабул қилиниб, даромад ҳам баракали бўлади.

Меҳнати ҳақидан кўнгли тўқ бўлган киши ишдан бўйин товламайди, аксинча шаҳд билан ёпишади. Иқтисодий-ижтимоий янгиланишлар кейинги икки йил ичида Оқолтин туманини фақат вилоятда эмас, ҳатто жумҳуриятда илғорлар қаторига олиб чиқди. Ҳамма соҳалар кескин ривожланди. Жумладан, пахта ҳосилдорлиги танобига 6 центнердан зиёдроқ ошди. Мана шу центнерларни тонналарга айлантириб, пулга чақадиган бўлсак, меҳнаткашларни рағбатлантириш учун баланд нархларда тўлаб келинган иш ҳақлари пировардида ҳам хўжаликларнинг, ҳам туманнинг хазинасига миллионлар ҳисобида қўшимча даромад бўлиб тушди. Натижада даромадга қараб буромад қилиш имкони ҳам туғилди. Аниқ тасаввурга эга бўлиш учун қуйидаги рақамларни чоғиштириш кифоя. Агар давлат хўжаликларида 1989 йили меҳнаткашларга жами 25 миллион сўмдан зиёдроқ иш ҳақи тўланган бўлса, 1990 йилда қарийб 34 миллион 800 минг сўмга, ўтган йили эса 56 миллион 162 минг сўмга чиқди. Қўшимча тўланган мукофот пуллари эса 6 миллион 725 минг сўмдан 35 миллион 476 минг сўмга етди. Бошқача қилиб айтганда, дала меҳнаткашларининг иш ҳақлари икки йилда икки баравардан кўпроқ, рағбатлантирувчи мукофотлар миқдори қарийб олти баравар ошди. Шу даврда озиқ-овқат ва бошқа айрим маҳсулотлар нархи 5-10 баравар ошганлиги эътиборга олинса, меҳнаткашларнинг даромадлари билан нарх-наво ошиши ўртасидаги тафовут у қадар катта эмас.

Абдураззоқ ҚАЮМОВ сўзидан: Италия сафаридан кўнглим бир қадар чўкиб, кайфиятим маъюсланиб қайтдим. Негаки, қиш фасли бўлишига қарамай, дастурхонга қўйилган ноз-неъматларнинг хилма-хиллиги кўзни қамаштириб, ақлни шоширади. Банандан тортиб ананас (қовун тури), ҳатто янгигина узилгандай сархил қулупнайгача бор. Ваҳоланки, бу маҳсулотларнинг 70-80 тури четдан, яъни тижорат йўли билан олиб келинади. Ўзбекистоннинг қуёши, табиати, иқлими, тупроғи, ерости ва ерусти бойликлари ана шундай ишбилармонлар ихтиёрида бўлса борми... Шуниси таъсир қилади-да. Наҳотки, биз, ўзбеклар шунчалар нўноқ бўлсак? Ахир бундай бўлмаган-ку! Буюк ипак йўли яъни тижорат йўлига асос солганларнинг бири бизнинг аждодларимиз эмасми? Ўзбек халқи тижорат бобида ҳамма замонларда алоҳида ажралиб турганлиги — ҳақиқат. Ўзбеклар ҳунарманд халқ сифатида ҳам ном чиқарган.

Оллоҳга шукрлар бўлсинким, яна ўзликка қайтиш даври келди. Энди имконни ҳам, фурсатни ҳам бой бермай, енг шимариш керак...

Оқолтинда ҳоким бошлиқ енг шимарилганига анча бўлди. Ҳосиласи ҳам кўзга кўриниб қолди. Ишбилармонлик ҳаракатига кенг йўл очиб берилгач, кичик давлат ва хусусий корхоналар сони 40 дан ошди. Шулардан «Мелиоратор» кичик давлат корхонаси аҳолининг уйларини таъмирлаб, янгиларини қуриб бераяпти. «Анис», «Оқолтин», «Рассом», «Фарбах» каби кичик корхоналар ҳам туман аҳолисига пулли хизмат кўрсатиб, топган даромадининг учдан бир қисмини маҳаллий бюджетга ўтказмоқда.

Ҳозир туманда 150 га яқин, фермер (деҳқон хўжалиги иш бошлаган. Кўпчилигига аризасига кўра 300 танобдан зиёд ер ажратиб берилган. Улар йилнинг ҳар чорагида давлатга 34 тоннадан ошириб гўшт, 80 тоннадан зиёд сут топширмоқдалар.

Бу йил ишга тушган «Тошкент—Коттон» (Ўзбекистон—Италия) қўшма корхонасининг тумандаги «Оқолтин» фабрикаси хусусида алоҳида тўхталса арзийди. Аввало шуни айтиш керакки, туман ҳокимлигининг саъй-ҳаракати билан фабрика тақир ерда уч ой ичида қуриб ишга туширилди. 115 нафар ўзбек аёл-қизлари ишли бўлишди. Апрель ойидан буёғига уларнинг ойлик иш ҳақлари 2500 сўмга чиқди. Йил охиригача фабрика ишлаб чиқарган халқ истеъмол моллари 500 миллион сўмликка етади. Таққослаш учун айтиш кераккки, туманнинг бир йиллик умумий даромади 180-200 миллион сўм эди.

Туман ҳокимлиги яна бир янгиликни дадил жорий этди. Ўрта мактабларда «яхши» ва «аъло» баҳоларда ўқиётган 90 бола танлаб олиниб, иқтидорли ўқувчилар мактаби ташкил этилди. Ҳар бир синфда одатдагидек 30—40 эмас, 8—10 бола ўқитилади. Бу ерда дарс берадиган ўқитувчилар ҳам малакаси, иқтидорига қараб танланди. Уларнинг ойлик маошлари бошқа мактаблардагига қараганда 500 сўм ошириб қўйилди. Иқтидорли болалар 5-синфдан бошлаб шу мактабда ўқийдилар. Битириб чиқувчилар қайси соҳага мойилликларига қараб олий ўқув юртларига имтиёзли қабул қилинадилар. Бу жумҳуриятимизда қарор топажак халқ таълими тизимининг илк кўриниши бўлса ажаб эмас.

Абдураззоқ ҚАЮМОВ сўзидан: Шу пайтгача нонимизни туя қилиб келишди. Оғиздагини олдириш бас энди. Суверен давлат фуқаросига хос мустақиллик билан пухта ўйлаб иш юритадиган кунлар келди. Ўйлаганда ҳам фақат бугун ё эртанигина эмас, истиқболни, жаҳондаги маърифатли мамлакатлар халқлари сингари тўкис яшашни кўзламоқ керак. Биз кўп бойлигимизни сўм ўрнига тийинга сотиб, мудом чув тушиб келдик. Шу ношудликни қанчалик тез англаб етсак шунчалик яхши. Масалан, яна ўша пахта хом ашёсини олиб кўрайлик. Меҳнатнинг энг оғирини, пахтакор қилади-да, даромаднинг мўмайи саноатчининг ҳамёнига тушади. Тижоратнинг тизгини бутунлай пахтакор қўлида бўлса, у хом ашёсини аввал толага, сўнг ип ва газмолга айлантириб, пировардида тайёр кийим-кечак тикиб сотса, даромаднинг ҳаммаси ўзининг ҳамёнида қолади. Бунинг тўғри йўли кичик-кичик давлат, хусусий ва қўшма корхоналарни кўпайтиришдир...

Оқолтин туманида шу йўлга жазм этилаяпти. Биргина мисол: «Тошкент—Коттон» қўшма корхонасининг «Оқолтин» фабрикаси ишга тушиб, маҳсулот бера бошлагач, кўп нарса ойдинлашди. Ҳозирча пахта хом ашёси Италияга юборилиб, ип ва газмолга айлантириб олиб келиниб, бу ерда кийим тикилаяпти. Келажакда бундай бўлмайди. Фабриканинг кейинги навбатлари қурилиб, хом ашё шу ернинг ўзида ип ва газламага айлантирилиб, тайёр кийим тикилаверади. Май ойида қурилишлар бошлаб юборилди. Келгуси йилда фабрика комплекс ҳолга келади. Ана шунда у йилига 1,5 миллиард сўм даромад келтирадиган корхонага айланиб, туманнинг иқтисодиётига салмоқли ҳисса қўшадиган бўлади. Бюджетнинг бойиши эса аҳоли турмушининг фаровонлашуви демакдир.

Қани энди ҳамма туманлар шундай йўлдан дадил борса. Зотан, ташаббус, чинакам иқтисодий ислоҳот қуйидан бўлмагунча, кўзланган мақсадга эришиб бўлмайди.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» махсус мухбири.

МАҚОЛАЛАРИМИЗ ИЗИДАН

ПУЛ ЎТКАЗИШ ПОЙГАСИ

(1992 ЙИЛ, 24 ОКТЯБРЬ)

Юқоридаги сарлавҳа остида чоп этилган мақолада Қўқон тиббиёт билим юрти раҳбарияти бозор иқтисодиёти муаммоларини рўкач қилиб, талабаларнинг бир қисми пул ўтказиш йўли билан қабул қилинганлиги, бунда «Таълим тўғрисида»ги қонунга ва республика Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 341-қарорига хилоф равишда иш тутилганлиги танқид қилинган эди. Ушбу мақола юзасидан муҳарририятимиз республика соғлиқни сақлаш вазири Ш. Каримов имзоси билан қуйидаги жавобни олди:

« Тиббиёт билим юртига 1992/93 ўқув йили учун 840 талаба, шулардан 295 нафари шартнома асосида қабул қилинган. Тушган 2 миллион 586 минг сўм пулнинг 1 миллион 683 минг сўми ота-оналар шахсий жамғармалари ҳисобига тўғри келади. Билим юрти ҳисобидаги жами маблағнинг 2 миллион 394 минг сўми Қўқон шаҳар Давлат назорати қарори билан шаҳар бюджетига ўтказилди.

Қўқон тиббиёт билим юрти директори Д. Пирматова республика Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 341-буйруғини ўз вақтида шартнома тузаётган корхона ва фуқароларга етказмаганлиги учун қаттиқроқ жазога лойиқ эди. Аммо, унинг бу лавозимда ишлаётганига кўп вақт бўлмаганлиги, ишчанлиги, ташкилотчилик қобилиятлари инобатга олиниб, ҳайфсан эълон қилинди».

РЕСПУБЛИКА ПАХТА ЗАВОДЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН ПАХТА ТОЛАСИНИ СОТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

(Боши 1-бетда).

Республикадаги истеъмолчиларга, МДҲ мамлакатларига ва экспортга пахта толаси Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 7 октябрдаги 477-сонли Фармонига ва республика ҳукуматининг 1992 йил 17 октябрдаги 479-сонли қарорига мувофиқ ташкил этилган ҳудудий ассоциациялар орқали сотилади;

«Ўздавпахтасавдо» Қорақалпоғистон Республика ассоциацияси ва вилоят ассоциациялари билан биргаликда хўжаликлар эркин равишда сотадиган пахта толасининг миқдори ҳақидаги пахта заводлари берган маълумотларни умумлаштиради;

Қорақалпоғистон ассоциацияси ва вилоят ассоциациялари хўжаликларнинг таклифларига биноан ва истеъмолчиларга эркин шартномавий нархларда тола етказиб бериш ҳақида шу хўжаликлар билан тузилган шартномалар (битимлар) асосида Вазирлар маҳкамасидан рухсатнома олиш учун унга талабнома беради;

Вазирлар маҳкамаси ҳудудий ассоциацияларнинг талабномаларини кўриб чиқиб, уларга рухсат этади ва ўз қарори нусхаларини «Ўздавпахтасавдо» ассоциациясига ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига юборади. «Ўздавпахтасавдо»нинг тегишли буйруғи пахта заводидан пахта толасини жўнатиш учун асос бўлади;

Экспортга тола етказиб бериладиган тақдирда ҳудудий ассоциациялар Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг ташқи савдо фирмалари орқали битимларни расмийлаштирадилар ва республика хўжаликларини шу вазирликнинг тегишли рухсатномалари билан таъминлайдилар;

Юқорида келтирилган тартиб ўз пахта заводи бўлган хўжаликлар учун ҳам мажбурийдир;

Вазирлар маҳкамасининг рухсати, «Ўздавпахтасавдо» буйруғи ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг рухсатномаси (толани экспорт қилиш чоғида) Ўзбекистон Республикаси Давлат божхоналар комитети ва Ўрта Осиё темир йўли идоралари ижро этиш учун асос бўлади;

«Ўздавпахтасавдо» ҳудудий ассоциациялар ҳамда Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги билан биргаликда пахта толасини сотиш қандай бораётгани тўғрисидаги маълумотларни умумлаштиради ва бу маълумотларни ҳар ойнинг бешинчи куни Вазирлар маҳкамасига тақдим этади.

3. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши, вилоятларнинг ҳокимиятлари, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалик вазирлиги, «Ўздавпахтасавдо» ассоциацияси республиканинг барча пахта заводларида ишлаб чиқарилган линт, ўлик пахта ва тивит давлат ресурсларига етказиб берилишини ҳамда «Ўздавпахтасавдо» ассоциацияси орқали сотилишини таъминласинлар.

Техникавий мақсадларга ажратилган чигитни пахта заводлари ёғ-экстракция заводларига жўнатишлари, ишлаб чиқарилган ўсимлик ёғи, кунжара ва чигит пўстлоғи давлат ресурсларига келиб тушиши белгилаб қўйилсин, пахтанинг 15 фоизини ва топшириққа қўшимча тайёрланган пахтани қайта ишлаш ҳисобидан олинган ва хўжаликларга қайтарилиши лозим бўлган маҳсулот ҳажми бундан мустасно.

4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши, вилоятларнинг ҳокимиятлари, «Ўздавпахтасавдо» ассоциацияси ушбу қарорни барча жамоа хўжаликлари, давлат хўжаликлари ва пахта заводларига етказсинлар, пахтани қайта ишлаш, пахта толаси ва бошқа пахта маҳсулотини сотиш тартибига қатъий риоя этилиши устидан амалий назорат ўрнатсинлар.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш ўртоқ И. Ҳ. Жўрабеков зиммасига юклатилсин. Қарорнинг қандай бажарилаётгани 1993 йил январь ойида, сўнгра эса йилнинг ҳар чорагида кўриб чиқилсин.

Вазирлар маҳкамасининг раиси
И. КАРИМОВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Ғ. Б. ҲАСАНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ СУВ ХЎЖАЛИГИ ҚУРИЛИШ КОНЦЕРНИ БОШҚАРУВИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ғулом Ботирович Ҳасанов Ўзбекистон Давлат сув хўжалиги қурилиши концерни бошқарувининг раиси этиб тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1992 йил 19 ноябрь.

ДИПЛОМАТИЯ ПАСПОРТЛАРИ КИМЛАРГА БЕРИЛАДИ?

● Ўзбекистон Жумҳурияти Олий Кенгашининг Халқаро ишлар қўмитаси «Дипломатия паспорти тўғрисида»ги қонун лойиҳасини муҳокама қилди.

ДИПЛОМАТИЯ паспортининг зарурлиги тушунарли — Ўзбекистоннинг хорижий давлатлар билан мустақил дипломатия алоқалари кенгайиб бораяпти. Хўш, паспорт қандай бўлади-ю у кимга, ким томонидан ва нима мақсадда берилади? Буни оддий фуқаролар ҳам билиб қўйишса ёмон бўлмайди.

Шундай қилиб, дипломатия паспорти, жумладан, жумҳурият халқ депутатларига, ҳукумат аъзоларига, шунингдек, дипломатия, ҳарбий ва савдо-сотиқ масалаларига оид махсус топшириқ билан Олий Кенгаш ва ҳукумат хорижий давлатга юбораётган шахсларга берилади.

Қонун лойиҳаси Олий Кенгашда кўриб чиқилгач, сессия муҳокамасига қўйилади.

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ. Келажакда Термиз шаҳри орқали 60 та мамлакат савдо-сотиқни йўлга қўяди. Бугунги иқтисодий қийин шароитда ҳам «Термизташқитранс» автокорхонаси юк ташиш миқдорини камайтирмаяпти. Ҳозирги кунда айирбошлаш усулининг кенг тарқалганлиги сабабли алмашинадиган товарлар миқдори ташиладиган юкларнинг 50 фоизига тўғри келмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. «Термизташқитранс» корхонасининг П. Чориев бошчилик қилаётган бригадаси кунига 18 тонна юкни манзилга етказяпти. 2. «Термизташқитранс» корхонаси базасида юк ортилаётган пайт.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат. (ЎзА).

ҲАР ТОМОНЛАМА ҚУЛАЙ РАИС

(Боши 1-бетда).

— Кам бўлади-да! — деди.

Ҳар бир сигирнинг маҳсулдорлиги тўққиз ойда тўрт юз ўн беш килога тушиб кетипти...

— Ем йўқ, емиш йўқ... Ҳалиям сигирлар ўлмай қолди.

Мен таҳлилий маълумотлар билан танишмоқчи бўлдим.

— Нимасини кўрасиз? Айтдим-ку, сутдан бошқа ҳамма планлар бажарилган, деб. Шу гап етмайдими сизга?

— Шундай бўлса ҳам кўрган яхши-да.

— Зоотехник йўқ. Билмайман қаёққа кетган. Бухгалтерия ёпиқ. Кечаси соат саккиздан кейин келишади. Шунгача ўтирсангиз, кўрасиз.

Аниқлик учун айтайин — раис билан бўлаётган бу суҳбат колхоз идорасидан бир қадам беридаги чойхона — пахта штабида кечмоқда ва Абраев мени киприк қоқмасдан алдамоқда, чунки мен бундан ўн минут илгари идорага кирган, иқтисодчилардан кунлик маълумотларни олган эдим. Аммо раис хижолат бўлмасин деб бу гапларни айтиб ўтирмадим.

— Ундай бўлса, фермани айланиб келсак, қалай бўлар экан?

— Менинг машинамнинг бензини йўқ. Беш-олтиларда раҳбарлар келади шу ерга. Фермага бориб нима қиласиз? Кутсангиз шу ерда гаплашаверасиз.

Ҳали соат ўн бир ҳам бўлмаганлиги учун яна шу ерда беш-олти соат ўтиришимни ўйлаб ичим сиқилиб кетди.

— Айтмоқчи, бугун районга ҳоким келади дейишаётган эди, — деб Тоштемир ака телефонни айлантира бошлади. Беш-олти мартадан тергандан сўнг райониинг қайсидир каттасини топди. Топган одами Акром Бобохонов — РАПОнинг раиси бўлиб чиқди.

Бобохонов раисдан пахта терими сустлигига изоҳ сўради шекилли, Тоштемир ака пахтанинг очилмаётганидан нолиди. Бундан ташқари, кўпчилик майдонларга сув қўйиб ташланганлиги учун дефолиация қилишнинг ҳам иложи бўлмаётган экан.

— Карталар зирқиллаб ётипти, тракторни оралатиб бўлмайди, — деди Тоштемир ака. — Аммо кўсак кўп: шиғиллаб ётипти. Насиб бўлса, ноябрь иссиқ келса, планни ўйноқлатиб бажарамиз.

Аммо Тоштемир ака Бобохоновдан ҳеч гапни сўрамади. Табиийки, шундан кейин суҳбатимиз пахтага бурилиб кетди.

— Уккағар, бу йил уруғ бизни боплади, — деди Тоштемир ака. — Яхши уруғ эмас экан. Кўсак бор, ҳеч очилмайди.

Узун районидан «1 Май» колхозида планнинг бажарилганлигини айтган эдим, Тоштемир ака ҳайрон қолди:

— Улар бизга қараганда салқин-ку? Қандай қилиб бажарди экан?

Мен тек ўтиролмадим:

— Ёзда қаттиқроқ ишлаган бўлса керак-да.

— Биздинг ёздаям ёмғир кўзимизни очирмади. Фақат сентябрь ойида ёмғир бўлмади-да.

Ана шундай гаплар билан туш ҳам бўлди, аммо Тоштемир ака ҳоким билан учрашгани районга жўнайин, демас эди.

Бу орада штабга қўшни ошхонадан бир коса шўрва олиб келинди. Раис менга манзират қилган эди, «ўзингиз олинг» дедим.

— Мен чой ичиб олган эдим, сиз келишингиздан олдин, сиз олаверинг, — деди раис.

Шўрва совиб қолган экан, кўнглим тортмади. Лекин ичида гўшти бор экан, тақсимчага ажратиб олиб едим. Тоштемир ака менинг чой ичишимни томоша қилиб ўтирди. Бу масалаларда катта тажрибага эга бўлганимдан ўзимни тўкин дастурхон устида ҳис қилиб, раисга ҳар хил гурунглар бериб ўтирдим.

Қарасам, бугунги тушлик шу шўрва билан тугайдигандай. Икки қадам нарида сомса пиширилаётган эди. Раисга одобсизлик бўлса ҳам:

— Иккита сомса айтинг, — дедим.

Сомсанинг гўшти бўлмаса ҳам чой билан яхши кетди. Азотдан қўрқиб пиёзларини алоҳида ажратиб қўйдим. Айтиладиган гап қолмагандан кейин сомсанинг хамирини мақтадим. Худди бир нарсани биладигандай, сомсани сомса қиладиган гўшти эмас, унинг хамиридир, дедим. Негадир раис ҳам менинг бу аҳмоқона гапимни маъқуллади.

Ана шундай машғулот билан соатни бирдан ўтказиб юбордик.

Тушликка фотиҳа ўқиганимиздан сўнг жойимизни ўзгартириб яна хўжалик ишлари ҳақида гаплаша бошладик. Раисга учрашишдан илгари идорага кирганимда ижарачилик ҳаракатлари ҳақида ҳам ҳисобдонлар билан суҳбатлашишга улгурган эдим. Ҳамма хўжаликларда бўлгани сингари бу ерда ҳам қўшни Душанбе шаҳридан келиб пиёз экадиган корейс-деҳқонлар бор экан. Бу йил уларга ўн етти гектар ер берилипти. Ҳосил аллақачон йиғиштириб олинган бўлса ҳам ҳисобдонлар уларнинг қанча ҳосил топширганликларидан бехабар экан. Бундан ташқари, улар ҳар йили янги ерда деҳқончилик қилишади. Мен доим бир нарсага ҳайрон қоламан: раислар бошқа республикадан (давлатдан) келган бундай ижарачи-деҳқонларнинг шартларига киприк қоқмай рози бўлишади — ернинг зўрини беришади. Пиёзнинг ўтоғини, йиғиштириб олишни, қоплашни, машиналарга юклашни эса қишлоқнинг ўсмирлари қилишади. Арзимаган пул учун кун бўйи суғорилган захиз пиёз пайкалларида ўтоқ қилаётган ёш қизларни кўп кўрганман. Ҳар қайсиси пиёладай азотга тўйинган пиёзларнинг фойдасидан кўра зиёни кўпроқ эканлигини, уларни асосан биз истеъмол қилишимизни ўйласам, кўзимдан ёш чиқиб кетади. Раисларнинг бундай ижарачиларга ғамхўрлигини мен яхши биламан. Шундоқ бўлса ҳам:

— Аста-секин ўзимизнинг деҳқонларга ҳам ижара учун ерларни бераверсак, қалай бўлади? — дедим Тоштемир акага.

У киши тутоқиб кетдилар:

— Уларга ҳам беряпмиз, ўзимизнинг деҳқонларга ҳам беряпмиз!

— Корейс деҳқонларнинг ҳисоб-китоби бухгалтерияда ҳалиям йўқ экан!

— Нима, ёв қувиб келяптими! Йилнинг охири узоқ.

Тоштемир ака билан суҳбатимиз тобора мушкуллашиб бормоқда эди. Миямда ғўнғиллаб айланаётган «Чидагин, болам-а, чидагин!» деган қўшиқни ҳайдаш учун сигарет ёндирдим.

Шу орада оқ халатининг устидан камзул кийиб олган озғин аёл кириб раисдан беш кило ёғ олишга рухсат сўради. Гап-сўзидан бу аёлнинг болалар боғчасида ишлашини билдим.

— Омборда ёғ бор, аммо беролмайман. Зовут ишламаяпти. Калхўзнинг бир кунига сақлаб турипмиз.

Ҳалиги аёл ёлвора бошлаган эди, Тоштемир аканинг жаҳллари чиқиб кетди:

— Айтдим-ку... Кейин кел!

Мен эса ичимда: «Болалар учун берса нима қилар экан!» деб ўтирдим. Аммо раис менинг кўнглимдаги гапни билмади.

Шу орада раис гап-сўзсиз ташқарига чиқиб кетди. Қайтавермагандан сўнг мен ҳам изидан чиқдим: сўрида бош ҳосилот Хуррам ака билан гаплашиб турган экан.

Мен бу азобдан қутилмоқ учун раисга:

— Хуррам ака билан дала айлансак, қандай бўлар экан? — дедим.

— Биздинг мошинда бензин йўқ, мен сизга зоотехникни топтириб юбораман, — деди олдиндан таниш Хуррам ака.

Ҳосилот ҳам жўнаб кетди, яна раис билан қолдим. Ўзим дала айланайин десам, мухбирлик одобига тўғри келмайди деб ўйладим.

Бизга ҳамсуҳбат бўлган «завклуб» Омон ака билан фермани кўриб келиш тўғрисидаги таклифим ҳам ўтмади:

— Бу киши штабда турипти. Штабни ташлаб кетиш мумкин эмас, — деди Тоштемир ака.

Гап-гап билан яна бир қанча вақтни ўтказдик. Ҳамсуҳбатимиздан яна бири «комсомол» эканлигини билдим. Исми Бахтиёр экан.

— Бўлмаса Бахтиёрбой билан айланиб келайлик.

— Омонбой чой ичгани кетди. Ўрнига Бахтиёрбой штабда турипти. Райондан тилпон бўп қолиши мумкин.

Энди Омонбойнинг чойдан қайтишини кутиш керак эди.

Шу орада раис районга жўнамоқчи бўлди. Раиснинг машинаси силжигандан Бахтиёрни бирга кетишга кўндирдим. Бахтиёр яхши йигит экан — кетдик.

— Чойхонада ферма мудири юрган эди, нега ўшалар билан гаплашмадингиз?

— Э-э... Ферма мудири бормиди ўша ерда? Нега айтмадингиз?

— Ким билади, раис индамагандан сўнг мен ҳам индамадим.

Хуллас, беш соат интиқ бўлган ферма «Жигули»нинг олдида уч минутлик йўл экан. Фермани айланишга ўн минут ҳам вақтимиз кетмади.

Штабга қайтиб келсак, Тоштемир ака шу ерда экан. Бу ёғи кун ботиб бораётганлиги учун раис билан очиқчасига гаплашиб олдик.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш бу йил ҳам олдинги йилдагидан кам бўлади. Силос учун баҳорда 7 гектар майдонга маккажўхори экилган. Аммо ҳозиргача, яъни 20 октябрга қадар бир кило ҳам силос тайёрлангани йўқ. Ваҳоланки, бу ердан 252 тонна силос тайёрлаш режалаштирилган эди. Раис, бу силосларни моллар еб қўйди деб уриб-енгди. Аслида эса бунча майдондаги маккажўхори қаровсизликдан... бўлмади. Тўрт юз гектар майдонга бошоқли дон экилган эди. Аммо ҳозирга қадар ҳисоб-китобнинг йўқлигидан қанча сомон, қанча ғалла олинганлигини ҳеч ким аниқ айтиб беролмади. Бундай ҳужжатлар ҳисобдонларда йўқ. Бир юз эллик гектар майдонга такрорий экин сифатида маккажўхори экилган эди. Ҳар экиннинг ўз вақти бўлар экан — маккажўхори бўлмади. Мен йўл бўйида ерини ёпмаган пайкалларни кўрдим. Бу — қаровсизлик ва нобоп уруғ экилганлиги туфайлидир. Худо сизга ёш берсин деб... бу йил колхозда бир кило ҳам маккажўхори дони тайёрланмайди. Чунки бунинг иложи йўқ! Қиличини қайраб қиш келмоқда, қор эса осмонда қишламайди. Энди дон учун мўлжалланган майдонларни ҳам силос учун ўриб юборишмоқчи. Макка донини силоснинг ичидан сигирларнинг ўзи топиб олар эмиш — раис мени шундай деб жуда қаттиқ ишонтирди.

Мен колхозда бўлган 20 октябрь куни силоснинг ўраси қазилмаган эди.

Ҳозир колхозда сигирларга бериладиган омихта ем йўқ. Илгари пул йўқ эди, ҳозир қиммат. Хўжалик далаларида етиштирилган доннинг эса ҳисоб-китоби йўқ.

Силоснинг ўраси ҳам бир кун бўлмаса бир кун қазилар, аммо маккажўхори ўримига кафолат йўқ. Чунки ўша куни ўримга сафарбар этилган комбайн... носозлиги туфайли ишламаётган эди. Ёнилғи-мойлов материалларининг танқислиги ҳисобга олинадиган бўлса маккажўхори ўримининг муваффақиятидан умид қилмаса ҳам бўлади. Раис эса ҳали йилнинг тугашига вақт кўп деб юрипти.

Бу ўқувсизликнинг нуқси ҳамма тармоққа урмоқда. Ана шунинг учун ҳам ўтган тўққиз ойда ўтган йилга қараганда 35 минг дона тухум кам ишлаб чиқарилди. Гўштга топширилган қорамолларнинг ўртача вазни 74 килограммга камайди. Ўшоқ мол 603 тага, парранда эса 2344 тага, шу жумладан, тухум берадиган товуқлар 800 тага камайди. Ўтган йилдагидан 106 бош кам қўзи олинди. Табиийки, чиқим кўпайди.

Агар ижозат бўлиб, далаларни айланганимизда, одамлар билан учрашиб, уларнинг аҳволини кўрганимизда мазкур мақола бирмунча бойиган, тафсилотлар билан тўйинган бўларди.

Гапнинг бошида ҳам айтганимдай, Тоштемир ака ҳар томонлама қулай раис: кун бўйи бир мухбирни лақиллатиб ўтириш ҳар қандай раҳбарнинг ҳам қўлидан келмайди. Аммо менга қўшилиб унинг ўзи ҳам... ишдан қолди-ку! Наҳотки, унинг иш тартиби шундай бўлса. Мен-ку, кун ботмасдан колхоздан чиқиб кетдим, халқнинг бардошига... балли!

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи»нинг мухбири.

• Туркия йўлларида

Кўзни юмгил, кўзга айлансин кўнгил..

Жалолиддин Румий

Ҳали-ҳали эсимда: 1983 йил. Май кунларининг бири эди. Тонгда телефон қўнғироғи янграб қолди. Дастакни кўтарсам, «Кунингиз ойдин, афандим» деган бир ажиб тилак эшитилди. Лаҳзагина шошиб қолдим. «Ташаккур, кўзингиз ойдин, кимсиз?» дедим ниҳоят. «Сиза Истамбулдан сэлам гетирмишам, чўх гўзал ёзарлардан» (ёзувчилардан), — дея давом этди у киши, — бан «Бухоро» ҳотелидаман. Одим — Сабрий. Бир гўришсаниз. Галиюрсиниз? (келасизми?)».

— Албатта, қардошим. Ҳозир етиб бораман.

Сабрийнинг Бухорога илк келишлари экан. Уларни шаҳримиз бўйлаб саёҳатга олиб чиқдим. Оқшом эса уйимга бир пиёла чойга таклиф этдим. Бир қанча шоир, ёзувчи дўстларим ҳам келишди. Табиийки, суҳбатимиз ҳар икки халқнинг қадим дўстлиги, қардошлиги-қурдошлиги, тилимизнинг, дилимизнинг туташлиги хусусида кечди.

— Ҳозир Туркияда иқтисодий ва маънавий инқилоб жараёни кетмоқда, — деганди ўшанда меҳмон, — биз яқин йиллар ичида энг ривожланган мамлакатга айланамиз. Токи ер, корхоналар ўз эгасининг қўлига тегмас экан, иқтисодий юксалиш бўлмайди. Иншооллоҳ, бу кунларга Сизлар ҳам етасизлар. Чунки замон асло қотиб қолмайди. Давр ўзгаради, тафаккур ўзгаради. Ўзбекистон ила Туркия бир-бирини топадиган, қўлни-қўлга берадиган кунлар албатта келажак...

Бир нарсани — орқангда сени изма-из кузатувчилар борлигини ҳисобга олмаган эканман. Ўшанда меҳмонга уйимда бир пиёла чой қуйиб бераман, деб анча пайтгача маломатга қолиб юрдим. Сўроқлар, ёзма тушунтириш хатлари.. Эҳ-ҳе... «Қардошим» деб келган бир оддий ёзувчини ўз уйингга чорлаш қанчалик мушкул эди-я!

Минг шукур, Истиқлол қуёши бошимизда чарақлаб, Ўзбекистон жаҳон аро ўз ўрнини эгаллади. Жумла эллар, элатлар уни тан олди. Бугун ўзбек дунё аҳли билан юзма-юз туриб, мулоқотда бўлаётир. Хуллас, ифтихор ила айтадиган гап кўп. Етмиш тўрт йил ҳижрону айрилиқдан сўнг ўзбегу турк бир-бирини топди. Жумҳуриятимиз вилоятлари, шаҳарлари Туркия вилоят ва шаҳарлари ила қардошлик ришталарини боғлаб, ўзаро бирордарлашмоқдалар. Жумладан, шу йилнинг 5—12 сентябрь кунлари Бухоро вилояти ҳокими Д. Ёдгоров бошчилигидаги делегация Измирда бўлишиб, ҳар икки вилоят ўртасидаги қардошлашув битимини муҳрлаб қайтдилар. Яқинда эса (19—26 сентябрь) шундай улуғ вазифани адо этишда қатнашиш бизга ҳам насиб этди. Бизни ярим оқшом Истанбулда—Мустафо Камол ота турк тайёрагоҳида самимий кутиб олишди. «Хош галдиниз, сафо галдиниз, марҳаболар, афандим» деган каломлардан юзингиз ёришиб кетади. Кўп ўтмай, турк ва япон аробаларида (улар машинани шундай аташади) шаҳарга йўл олдик. Истанбул кундузи бўлганидек, кечасиям бетиним гувиллайди. Кўчалар бамисоли юлдузлар чаманзори. Ён-атрофдаги Жоме мачитларининг ингичка миноралари кўкка санчилгудай. Дўлма боғча—турк султонлари оромгоҳидан ажиб бир нағмалар, садолар таралади чор атрофга... Биз ана шу боғ яқинидаги хусусий «ОЛЖАЙ» меҳмонхонасида жойлашдик... Эрта тонг телефон жиринглаб қолди. Дастакни кўтарсам: «Кунингиз ойдин, афандим. Сизни кутиюрлар...» деган майин, беозор овоз эшитилди. Тезгина ювиниб, кийиниб пастга отландиму хаёлимда бир истак жонланди: кошкийди бизнинг меҳмонхоналаримизда ҳам навбатчилар эшикларни тақиллатиб урмай, бақирмай, дилозорлик қилмай, шундай гўзал муомалани ўрганишса...

ДЎСТЛИК ТОРЛАРИ БОҒЛАНГАН КУН...

Биз «Боинг»да Анқарага қараб учаяпмиз. Пастда Мармара денгизи. Олис-олисларда ҳайбатли тоғлар. Ўйларим ҳам денгиз тўлқинларидай тизгинсиз... 1920 йилларда Туркистон босиб олинганида, сўнгра 30-йиллар қатағонида кўплаб юртдошларимиз Туркия еридан паноҳ топишди. Уларнинг минглаб авлод-аждодлари айни пайтда ҳам Истанбул, Адана, Бурса ва бошқа шаҳру қишлоқларда турклар билан бақамти яшашмоқда. 1910—14 йилларда Истанбулда таълим олган халқимизнинг атоқли фарзанди, бухоролик шоир, олим, тарихчи ва драматург Абдурауф Фитрат домла эса «Биз истиқлолиятнинг қадрига етишни, озодликнинг қадр-қимматини, бағри кенглик ва саховатни турклардан ўрганишимиз керак. Менга таълим берган, бугунги илмий-ижодий камолотимни таъмин этган қондош ва жондош турк халқидан абадий миннатдорман» деган эди. Ҳаққоний бу сўзлар учун Фитрат домлани «пантуркизм»да айблашди. Ўтдан сувга, сувдан ўтга солишди. 1938 йилнинг 4 октябрида улуғ адибни судсиз отиб ташлашди. Яна қанча-қанча фожиавий тақдирлар..

Бир соатлик йўлда — Анқарага етиб келгунча, шундай туйғулар кечди хаёлимдан. Икки миллионли бу шаҳар она-Бухорони эслатди менга. Қадим, озода, кўркам тош шаҳар! Бу ерда бироз дам олгач, Малатия шаҳрига қараб парвоз қилдик.

Малатия тайёрагоҳида бизни юзлаб одамлар қарши олишди. Довуллар чалишди, гуллар сочишди бошимиздан. Мезбонлар анъанага кўра бир-бир бағирлашишди бизлар билан. Эътиборлиси шундаки, улар бизга ўхшаб ўпишмас экан. Қучоқ очиб, юзларини юзингизга қўйишади. Тилларида: «Марҳаболар афандим, бураси Малатия! Хош галдиниз»... Малатия шаҳар бошқони (ҳокими) Мунир Аҳмад Эркол бизни тайёрагоҳнинг кўркам хоналаридан бирига бошлаб кирди. Кўплаб ёш-яланглар, қариялар, мухбирлар билан анчагача суҳбатда бўлдик. Умуман, мезбонлар қадимий дўстлигимиз тикланаётганидан, кўмилган йўллар, чашмалар кўз очаётганидан ғоятда шодмон эканликларини изҳор этардилар... Бундайин самимиятни ўша куни шаҳарнинг дам олиш боғидаги тушки зиёфат чоғида ҳам, «Малатия—Искандария» командалари футбол ўйинини кўргани стадионга тушганимизда ҳам дил-дилдан ҳис этдик. Хусусан, ўйингоҳ радиосидан ташрифимиз эълон қилинганида, тўпланган 30 минг томошабин оёққа қалқиб, бизни узоқ олқишлашди..

Одамзод умри давомида кўп воқеаларни кўради, саргузаштларни бошдан кечиради. Турли кишилар, тақдирлар билан танишади. Табиийки, қалбингизга чўғ солгани эсингизда қолади. Уни мудом ҳамроҳ этгингиз келади ўзингиз билан... Мен учун 1992 йилнинг 21 сентябри худди шундай тарихий кун бўлиб қолди. Ўша куни Малатия ва Бухоро шаҳарлари ўртасидаги ўзаро бирордарлашув Битими имзоланди. Шаҳримиз ҳокими Убайдулла Носировнинг нутқи бағоят эҳтиросли бўлди:

— Азизлар! Биз Бухоройи шарифдан ҳузурингизга эзгу ниятлар билан келдик, — деди у, — Ҳозир халқимиз мустақилликни янада мустаҳкамлаш йўлида қийин синовларни бошдан кечиряпти. Ишончимиз комил: биз яна уч-тўрт йилдан сўнг қаддимизни батамом тиклаймиз. Ўзбекистон жаҳондаги иқтисодий юксалган жумҳуриятга айланади. Жумладан, Бухоро вилояти ҳам. Бу йўлда бизни Исмоил Бухорийу ҳазрат Баҳоуддин Нақшбандийларнинг порлоқ руҳлари ҳамиша қўллаб-қувватласинлар.

Олқишлар янгради. Шундан сўнг Бирордарлашув битимига томонлар имзо чекдилар. Халқимиз анъанасига кўра Мунир Эрколга чопон кийдирдик.

— Қаранглар, дўстлар, — деди у қувонч билан,—мен ҳақиқий ўзбекка айландим қолдим... Кейин у бизнинг ҳар биримизга араб ва турк тилларида олтин ҳарфлар билан битилган «Қуръони карим»ни ҳадя этди. Убайдулла Носировнинг Малатия шаҳри фахрий фуқаролигига қабул этилганини тантанали эълон қилди, шу ҳақдаги Ёрлиқни унга эҳтиром ила топширди.

КЎРГАНЛАРИНГ — ҚАЛБГА ЭККАНЛАРИНГ

Ҳаётда нима кўрсанг, кузатсанг, таъсирлансанг, хотиралар уруғини қалбга эккан бўласан... Малатияда, бошқа кўплаб шаҳру қишлоқларда кўрганларим шу қадар таъсирлики, улар юракларимиз бўстонида ниҳол бўлиб кўкарса, ажаб эмас...

Малатияда атиги 2 тагина давлат корхонаси бор экан. Шулардан бири «Сумербанк» тўқимачилик фабрикаси. Бошқони (директори) — Азми Ознай оға. Инглиз тилини пухта эгаллаган, ўз касбининг етук мутахассиси. Бир кун олдин Америкадан қайтган экан. Унинг айтишича, фабрикада 1500 киши ишларкан. Станоклар, агрегатларни асосан эркаклар бошқаради. Юзтача аёл енгил ишлар — ҳисоб-китоб, компьютерларни кузатиш билан машғул. Фабриканинг бир йиллик товар ишлаб чиқариш обороти 30 миллион долларни ташкил этади. Ҳар бир ишчининг ўртача ойлик маоши 3 миллион турк лирасига ёки 400 долларга тўғри келади. 1939 йилда пойдевори ташланган бу фабрика айни пайтда Олмония, Бельгия, Англия, Америка каби ўнлаб сармоядор давлатлар билан муносабат ўрнатган. Унинг давлат корхонаси бўлганлигининг сабаби — бутун Туркия аскарийлари (солдатлари)ни кийим-кечак билан таъминлашида экан...

— Биз Бухорода ҳам шундай қўшма корхона қуришга тайёрмиз, — дейди Азми оға, — фақат маблағ кетса, тўлаймиз. Эвазига пахта берсангиз, бас.

Ўша ернинг ўзида амалий қарорга келинди.

Бундай келишув ўрикни қайта ишлаш хусусий заводида ҳам амалга оширилди.

Ўшанда йирик тижоратчи Абдураҳмон Ёвуз оғанинг бир ибратли маслаҳати ёдимда қолганди:

— Сизлар, энг аввало, — деганди у, — ишлаб чиқариш, қайта ишлаш ва уни сотишни яхши йўлга қўйишларинг зарур. «Суммербанк»га ўхшаган ихчам комбинатлар, турли кичик корхоналарни кўплаб қуриш керак. Муҳими, бошқалардан оладиган молларни олдин пухта ўрганинг, синаб кўринг. Ана шунда хатога йўл қўймайсизлар. Хусусийлаштиришдан эса асло қўрқиш керак эмас.

Бу гаплар остида катта ҳақиқат ётибди. Дунё кўрган киши ишнинг кўзини ҳам билади, дейдилар. Шу ўринда қайд этиш лозим: Абдураҳмон оға вилоятдаги жами ширкат ва кооперативларнинг бош Бошқони, пасту баланд ҳаракатларни тизимга солиб туради: —олиб сотарлик, кўзбўямачиликка ўт қўйиб юрибман, — дейди у ҳазиллашиб. (Бундай қусурлар уларда ҳам онда-сонда учраб тураркан). Бизда ҳам шундай вазифа ва тартибни жорий этиш вақти келмадимикан? Ҳар қалай, ошиғи олчи, тайёр ошга баковул баъзи кооперативчиларнинг нафси наҳанглари бироз тийилган бўлармиди?...

Тан олайлик, ҳозир жумҳуриятимизда шакар нархи «турғунлик йиллари»даги олтин баҳосидан ҳам ошиб кетди. Туркияда эса сувтекин. Мамлакат бўйича 27 та ишлайдиган, 4 та қурилаётган шакар фабрикалари мавжуд. Дунё бўйича жон бошига шакар истеъмол қилиш 20 килограмм бўлса, Туркияда 29 килограммни ташкил этади. Малатиядаги биргина шакар фабрикаси йилига 50 минг тонна маҳсулот ишлаб чиқаради. Эътиборлиси шундаки, мамлакатда 1 миллион 300 минг, Малатия вилоятида эса 6700 оила қанд лавлаги етиштириш билан шуғулланишади. Бунга яхши ҳақ тўлашади. Фабрикадаги оддий бир ишчи ойида 350—500 долларгача маош олади. Булар — тўкинчилик, фаровон яшашнинг бош омиллари (Биз ҳам шундай усулдан фойдаланишимиз керак. Буни ҳаётнинг ўзи тақозо этиб турибди). Биз фабрика ҳовлисининг қуйироғида юзлаб чет эл машиналари турганини кўрдик: «Форд», «Мерседес—Бенц», турли турк аробалари...

— Булар — ишчиларимизники, — дейди фахр билан фабрика бошқони Шавкат Йилмас оға, — мингдан зиёд аробаларимизга шу ернинг ўзида ёнилғи қуямиз...

Туркияда машина олиш мутлақо муаммо эмас. Пулингиз бўлса, бас. Истаган магазинга кириб, хоҳлаган аробани танлайверасиз. Сизга ўн-ўн беш дақиқада ҳужжатлаштириб беришади.

Турк оғаларимизнинг бизга кўрсатган эҳтиромлари шу қадар беғубор эдики, буни фақат қондошу жондош бўлган кишиларгина ўрнига қўя олиши мумкин. Малатия университети ректори, тиб профессори Маҳмет Гўжасуй ўғли ҳар йили бухоролик 10 та йигит-қизни талабаликка қабул этишни, шаҳар Бошқони Мунир Эркол эса ҳар бир талаба учун университетга йилига 500 доллардан ҳақ тўлашни зиммасига олди. Фақат бугина эмас. Ҳожи Мунир Эркол оға шаҳримизда янаги йилгача янги турк лицейи қурилиши учун ўз чўнтагидан 100 минг доллар тўлашга қатъий сўз берди. Ижодий гуруҳларнинг ўзаро бориб-келишига ваколатлар олинди.

ЧЎХ ГЎЗАЛ ИНСОН

Туркларда «чўх гўзал» деган ибора бор. Бу — жуда яхши, одамохун дегани. Малатияликлар Нуратдин Эргул ўғли ҳақида сўз кетса, уни «чўх гўзал инсондур» дейдилар. 40 ёшлар чамасидаги мана шу йигит қарийб 20 йилдан бери ғоятда хайрли бир ишнинг бошида туриб, эътибор қозонган экан. У ўз шаҳридаги «Кабир иншоот» номли хусусий қурилиш ташкилотига бошчилик қилади. Унинг ширкати давлат ва шахсий лицейлар, турар жойлар қуриш билан шуғулланади. У тиклаган 27 та лицейлар Туркиянинг кўплаб шаҳарларида савлат тўкиб турибди. Йигирма саккизинчисини Бухорода қуриб, ишга туширмоқда. Лицейга сарф этилаётган харажатлар ўқиш-ўқитиш, ўқитувчиларга маош тўлаш ҳам унинг ширкати зиммасида. Малатия билан Бухоро шаҳарлари ўртасида ўрнатилган дўстлик кўпригининг асосчиси ҳам шу йигит. Гуруҳимизни ўз она-юртига даъват этган ва бизга ҳамроҳлик қилган ҳам унинг ўзи...

— Бухорога жуда ўрганиб қолдим, — дейди Нуратдин оға мамнунлик билан. — Иниммиз сувини демасангиз, бошқа ҳамма нарса Малатиядагидек: одамлари кўнгли очиқ, меҳнаткаш, меҳмондўст. Фақат ичкиликни йўқотиш керак. Бизда арoғу коньякни макруҳ, ароқхўрликни кофирнинг иши деб эълон этишган. Одамларни туркларга ўхшаб, айрон ичишга ўргатиш лозим...

— Яна нимани истайсан? — дея кулиб сўрайди ундан Бошқон Мунир оға.

— Янами? Мажлисбозликни камроқ қилишса. Раҳбарлар ҳам ярим оқшомгача ишламай, ўз вақтида дам олишса, тиловат қилишни ўрганишса, бола-чақа тарбияси билан шуғулланишса.

ХАЙР, МАЛАТИЯ! АССАЛОМ КЎНИЕ!

Кунлар югурикдир, вақт бетизгин деганларича бор экан. Тўрт кун давомида қанчадан-қанча одамлар билан учрашдик, суҳбатлар қурдик, дардлашдик. Малатиянинг юксак тоғ ёнбағридаги «Чашма»га лаб босдик. Шарбатлари, айронидан тўйиб-тўйиб ичдик. Аммо ҳаммасидан азизроғи қайта топишган, биродарликнинг абадий муҳрлаганимиз — дўстлик дийдори эди. Булар — Мунир Эркол, Яшар Кўксал, Жамол оға, Надимбей, Нуратдинбей, Қорабекмас, Ҳусейн Дамир каби ишбошилар, ёзувчи Муҳаммад Гулсарон, Малатия университети профессор ва муаллимлари — Шарифали Бўзқоплон Гулсевин, Содиқ Армутли, Зикри Турон, Ҳасан Шаън, журналист — Алишан Хайрли ва яна неча-неча гўзал инсонлар эди. Улар бизга куну-тун ҳамроҳлик қилдилар, амалий ишларимизга кўмак бердилар.

Биз билан хайрлашар эканлар, «Йўлингиз ойдин афандим, яна келинглар!» — дея юзларини юзимизга босишади дўстларимиз. «Хайр, қардошлар! Хайр, Малатия!

Аробаларимиз йўлга тушиб, Қайсар шаҳри томон йўл олади...

Тонгда Қайсар қалъаси, 1238 йилда қурилган Ҳуннат хотун жоме масжидини зиёрат қилгач, Кўниёга қараб жўнадик.

Кўниё шаҳрига кетарканман вужудимни аллақандай титроқ, бир ажиб аланга қуршагандай бўлади. Ахир Кўниё шаҳрида — Қуббаи Ҳазрада улуғ мутасаввуф, шарқ шеъриятининг порлоқ қуёши Жалолиддин Румийнинг ҳоки поклари ётипти-ку... У кишининг зиёратини не-не инсонлар дилга тугмайди дейсиз. Бундай бахтга эришмоқ учун кўнглинг пок, лутфинг пок, ҳисларинг ҳам пок бўлмоғи лозим... Энтикиб, кўзларимни юмаман. Мавлононинг: «Кўзни юмгил кўзга айлансин кўнгил» деган шоҳбайтлари беихтиёр ёдга тушади. Ва шунда уч-тўрт кун олдин ёзган шеърий сатрларим ҳам қалбимга қўйилиб келади:

«Олам-боболардан мерос — гулшан, боғ,
Уни кипригингла ўпаётган чоғ.
Қузғунлар ин қўйса, кўксинг этиб доғ,
Румийга қўл узат — ёритгай йўлинг:
«Кўзни юмгил, кўзга айлансин дилинг».
Ҳаёт-уммондаги олтин бир кема,
Сен осон йўлларни асло йўп дема,
Унга илашгайдир ким пок-бетаъма,
Румий этагин ўп-кулгай иқболинг,
«Кўзни юмгил, кўзга айлансин дилинг»...

Мана, ўша яшил гумбазли, пок қадамжо — Қуббаи Ҳазра! Мавлоно дафн этилган қутлуғ макон... Мунаққаш дарвозадан киришингиз билан овозлар тинади, сассиз қадамлар. Назаримда эсаётган майин шабада «Маънавий-маснавий»дан инжа муждалар келтираётгандай... Пойафзални ечиб, ичкарига йўналамиз. Тиллакори, нақшу нигорли, салобатли гумбаз... Тўрда Мавлононинг ажиб турбаси, ёнларида ўғли Султон Валад, невараларининг қабрлари... Атрофда турфа одамлар. Ҳамманинг лаби пичирлайди. Мавлоно руҳига дуоию тиловатлар... Кўзларимда яна ёш қалқади. Энтикиб, «Қуръони карим»дан оятлар ўқидим. Турба қаршисида тиз букиб, истиқлолга эришган жафокаш халқимга, она-Бухоромга, болаларимга, азиз дўстларимга омонлик, ажиб тилаклар ўтиндим. Бу бахтга эриштирган Баҳоваддин Нақшбандий ҳазратлари руҳларига сиғиндим...

БИР ОЗ ТАФАККУР... ВА МУЛОҲАЗАЛАР

Туркия чиндан-да гўзал мамлакат. 78 та вилояти, 900 та райони, 62 миллион нуфусли азамат ислом давлати! Бир қўлида «Қуръони карим», иккинчисида — билги сайёр, яъни компьютер тутган юрт! Баҳайбат тоғлари, чексиз ўрмонлари, боғу саҳроси, тош дарaлари, булбуллар наволари бор сулув диёр!..

Биз Малатиядан Истанбулга қадар 1500 километрли масофани мошиналарда кезганимизда шунга иқрор бўлдики, Туркия дунё тараққиёти билан бир сафда кетаётган экан. Бир томонда кўркам миноралли масжиду жомелар, бир томонда замонавий, бежирим лицейлар, коллежлар, дорилфунунлар... Иқтисодий даража эса жуда баланд. Лоф эмас, уларда ҳам ўртаҳолроқ камбағаллар учрайди. Аммо бизнинг манаман деган, белини ўн жойидан боғлаган бойваччалардан кам яшамайди. Барига сабаб-мустақиллик, яхши турмуш кечириш, яратишга иштиёқ, олам аҳлига ёруғ кўз билан муносабатда бўлиш... Шу туфайли биз, минг десак, улар миллион, миллион десак, миллиард дейишади. Аммо у жаҳон аҳли орасида ўзини якка-ёлғиз сезарди. Бугун эса унинг бағри тўлишмоқда: ўзбеклар, туркманлар, татарлар, қирғизлар, қозоқлар ва ҳоказо туркий эллар, элатлар..

Малатия — Истанбул — Бухоро.

Тошпўлат АҲМАД

„Хош галдиниз, сафо галдиниз...“

• Янги рукн: Адлия вазирлигида

МАҚСАД—ҲУҚУҚ ТАРҒИБОТИ

ҲОЗИР ХАР ҚАДАМДА «Биз ҳуқуқий давлат қурамиз» деган гап-сўзларни эшитиш мумкин. Бу юмуш қандайдир жисмоний ҳаракатни эмас, балки изчил маънавий тайёргарликни талаб қилади. Амалга оширилиши керак бўлган вазифалардан бири — мамлакатимиз гражданларини янгича шароитга ҳуқуқий жиҳатдан тайёрлашдан иборат. Зеро, ҳуқуқий давлат барпо қилиш фақат юқоридан бўладиган ислоҳотлар орқалигина эмас, балки омманинг фаоллиги, ўз ҳақ-ҳуқуқини таниши ва шундан кейин жамият олдидаги масъулиятини ҳис қилиши натижасида амалга оширилади. Шу талабдан келиб чиқиб ва ҳуқуқий тарғиботни кучайтириш мақсадида газетамизда «Адлия вазирлигида» деган доимий рукн очишга қарор қилдик.

Республика Адлия вазирлиги суд идоралари ишини ташкил қилиш, маблағ билан таъминлаш, қонун лойиҳаларини тайёрлаш ва қонунларни тизимлаш, фуқароларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш, халқ хўжалигидаги ҳуқуқий ишларнинг бориши, жамоат бирлашмалари иши, ҳуқуқий тарғибот ва фуқароларни ҳуқуқий тарбиялаш каби кенг қамровли фаолият билан шуғулланувчи идора бўлиб, кўплаб бошқарма ва бўлимлардан иборат. Вазирлик жойларда ўз вазифасини адлия бошқармалари орқали амалга оширади, унинг таркибига адвокатура, давлат муҳрдорлик (нотариал), фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш (ФҲДЁ) киради. Вилоят ва туман (шаҳар) халқ судларини ташкилий-молиявий жиҳатдан таъминлаш ҳам мазкур бошқарма орқали амалга оширилади. Тошкент Давлат ҳуқуқшунослик институти, ҳуқуқшунослик коллежи ҳам вазирлик тасарруфида бўлиб, бундан ташқари адлия ва суд идоралари ходимлари малакасини ошириш республика институти ва Ҳадича Сулаймонова номидаги суд экспертизаси илмий текшириш институтига ҳам эга.

Хуллас, Адлия вазирлиги қайноқ ҳаёт жабҳасининг фаол иштирокчиси, ҳар куни кўплаб кишиларнинг иши тушадиган, хусусан, ҳуқуқий давлат тамойилларини шакллантиришга сафарбар қилинган идора. Газета саҳифасида вазирлик фаолиятидан муттасил хабар ва мақолалар бериб боришни мўлжаллар эканмиз, бу муштарийларимизни ҳам бефарқ қолдирмайди, улар ҳам ўз фикр-мулоҳазаларини ёзиб турадилар, деб умид қиламиз.

● ЯҚИНДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси томонидан Адлия вазирлигининг янги Низоми тасдиқланди. Унга кўра вазирликка кўплаб янги ваколатлар берилган, бошқарма ва бўлимлар сони кўпайтирилиб, 9 тадан 15 та етказилган. Унинг тизимида биринчи марта халқаро ҳуқуқ амалиёти билан шуғулланиш киритилган.

● ЯНГИ НИЗОМГА кўра илк марта адлия ва давлат муҳрдорлик (нотариал) идоралари ходимлари учун даража-унвонлар жорий этилган. Энг юқори даража-унвон — «Ўзбекистон Республикасининг ҳақиқий адлия давлат маслаҳатчиси» бўлиб, унга вазир сазовор бўлади. Шундан кейин тартиб билан уч даражали «Адлия давлат маслаҳатчиси», «Адлия маслаҳатчиси» унвонлари белгилаб қўйилган. Мазкур соҳада ишлайдиган оддий ҳуқуқшунослар ҳам энди уч даражага бўлинадилар. Ҳар бир даража-унвон мансаб ва маошда фарқланади.

● ВАЗИРЛИКДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАН «Адолат» нашриёти юридик адабиётларни босиб чиқара бошлади. Жумладан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг инсон ҳуқуқларини белгилаб ва кафолатлаб берган тўрт асосий ҳужжат: «Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон Декларацияси» (1948), «Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пакт» (1966), «Фуқаролик ҳуқуқлари ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги пакт» (1966) ва Факультатив протоколни ўзида жамлаган «Инсон ҳуқуқлари тўғрисида халқаро билль» тўпламини нашр этди. Унга адлия вазири Б. Маликов сўзбоши ёзган. Маълумки, шу йилнинг март ойида Президент И. Каримов Хельсинки шаҳрида Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик Кенгаши ҳужжатларини имзолади. Бу билан ёш Ўзбекистон давлати БМТнинг инсон ҳуқуқларига риоя этиш ҳақидаги талабларини бажариш юзасидан зиммасига мажбуриятлар олган экан, бу талаблар нимадан иборат эканини билиш ҳар бир фуқаро учун фойдадан холи бўлмайди.

● ИЮЛЬ ОЙИДА вазирлик қошида жамоатчилик асосида ишлайдиган матбуот маркази ташкил этилган, у оммавий ахборот воситаларида ҳуқуқ мавзусида қалам тебратадиган журналистларни бирлаштирган эди. Вазирлик ва матбуот маркази ҳар йили ҳуқуқий мавзудаги энг яхши асарлар учун танлов ўтказишга қарор қилди. Рағбатлантириш учун 6 та мукофот белгиланган:

— битта биринчи мукофот —3000 сўм,

— иккита иккинчи мукофот —2500 сўмдан,

— учта учинчи мукофот— 1000 сўмдан.

Танлов ҳар йили Наврўз байрами куни— 21 мартда якунланади. Унинг ҳомийси — вазирлик қошидаги хўжалик ҳисобидаги фуқароларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш — «Адолат» марказидир.

● ВАЗИРЛИКНИНГ ТАРҒИБОТ ГУРУҲИ шу ойнинг бошларида Наманган, Андижон ва Фарғона вилоятларида бўлиб, аҳолининг турли қатламлари билан учрашувлар ўтказди. Унда ҳозирги иқтисодий ва сиёсий аҳвол, ҳуқуқий давлатнинг тамойиллари — қабул қилинаётган ва ишлаб чиқилаётган қонунлар, шунингдек, янги Конституция лойиҳаси юзасидан қизғин мулоқотлар бўлиб ўтди.

Ҳ. САТТОРИ,

«Халқ сўзи» ҳуқуқ бўлими муҳаррири, вазирлик матбуот маркази аъзоси.

ЖИЗЗАХ. Тузкон кўли. Ш. ИБРАГИМОВ олган сурат.

МАРҲУМЛАРНИ ЭСЛАШ САВОБ

Марказий архивда сақланаётган 243-ўқчи дивизия фондининг 2-рўйхатидаги 24 дело бўйича Калинин (ҳозирги Тверь) вилоятининг Копитиха, Коровино, Бураково қишлоқлари учун бўлган жангларда шаҳид кетган юртдошларимиз ҳақида маълумот сўраб Ржев шаҳар ҳарбий комиссарлигига мурожаат қилгандим. Шаҳар ҳарбий комиссари подполковник Потатуев менга қуйидаги маълумотларни йўллабди.

1906 йилда туғилган, фронтга чақирилгунча Тошкент шаҳар Октябрь районидаги Ҳамза кўчасида яшаган Юсуф Толибжонов, Китоб район Паландара қишлоқ советининг «Қизил ғаллакор» колхозидан Қурбон Авазов, Карл Маркс номли колхоздан Файзи Худоёров, Туркистон қишлоқ советидан Ҳайит Қаҳҳоров, Сталин номли қишлоқ советидаги Ленин номли колхоздан Абдул Бобомуродов Калинин қишлоқ советидан Искан Ҳасанов.

Кармана районидаги Янгиқўрғон қишлоқ советидан чақирилган Нарзи Саидов Сухуша қишлоғидаги қардошлик қабристонида дафн этилган.

Булардан ташқари, Марказий архив маъмуриятига мурожаат қилиш натижасида Китоб районининг Ленин номли колхозидан Алим Умаров, Янгиариқ районининг Чиғирчи қишлоқ советидан Соли Болтаев, Қизилтепа районининг Зармитан қишлоқ советидан Жўра Шарипов, Қумқўрғон районининг Жалойир қишлоқ советидан Берди Алмонов, Наманган шаҳрининг Сабзазор маҳалласидан Махтам Умаров, Самарқанд вилоятининг собиқ Милютин станциясидан Бойназар Журматов, Манғит (ҳозирги Амударё) районининг Комсомол колхозидан Шомурод Хўжаев, Шаҳрисабз районининг Ўзбекистон қишлоқ советидан Рамазон Тўраев, Кармана (ҳозир Навбаҳор) районининг Янгиқўрғон қишлоғидан Яқоб Санақулов, Уйрат қишлоғидан Нарзи Сафаров, Шаҳрисабз районининг Мироқи қишлоғидан Эш Қобилов, Қамаши районининг Қоратепа қишлоқ советидаги К. Маркс номли колхоздан Солихон Сайдолимовларнинг қаерда дафн этилганликлари ҳам маълум бўлди.

Юқорида номлари зикр этилган марҳум жангчиларнинг қайси ҳарбий қисмларда хизмат қилганликлари, қачон, қаерда ҳалок бўлганликлари, қайси мамлакат, вилоят, район ва қишлоқда дафн этилганликларини аниқ билиш ва зиёрат қилиш, зарур маслаҳатлар олиш учун уларнинг ёр-биродарлари мен билан учрашсалар ёки ёзишма қилсалар фойдадан холи бўлмасди. Мен Тошкент вилоятининг Пискент шаҳри, Бобур кўчаси 93-уйда истиқомат қиламан.

Мажид САМАДОВ,
Улуғ Ватан уруши фахрийси.

• *Ўзбекистон халқ шоири Муҳаммад Али 50 ёшда*

60-йиллар бошида адабиётимиз майдонига кириб келган ва бугунги кунда адабий иқлимимиз ҳароратини белгилаб турган истеъдодли ижодкорлар ичида Ўзбекистон халқ шоири Муҳаммад Алининг ҳам муносиб ўрни бор. Шоирнинг ўнлаб шеърий китоблари, достону таржималари ва «Сарбадорлар» тарихий романи халқимизнинг маънавий ҳаётида ўзига хос воқеа бўлди, дейиш мумкин. Минглаб ўқувчилар меҳрини қозонган, айни ижодий кучга тўлган севимли адибимиз 50 ёшда. «Халқ сўзи» газетаси ижодий жамоаси ва унинг кўп минг сонли муштарийлари номидан истеъдодли шоиримизни қутлуғ ёшлари билан муборакбод этиб, мустаҳкам соғлиқ ва ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

«Халқ сўзи» газетаси ижодий жамоаси.

Муҳаммад АЛИ

ТОПИШМОҚ

Топишмоқ айтасиз, қийин топишмоқ,
Топишмоқ сиз билан қийин, топишмоқ...

Шундай топишмоқсиз ечими бўлмас,
Топсам ҳам жавобдан бу кўнглим тўлмас.

Жавоб топа билмай топишмоқларга,
Кетганлар бор олиб бош йироқларга.

Аммо сиз кўнглимда, кўнглимдасиз, оҳ,
Табиат менга бахш этган топишмоқ!

Сизни-ку, топарман, топганим чоғда
Ўзимни йўқотиб қолдирмай доғда.

Жавоб топайин деб сизга бойланиб,
Ўзим топишмоққа қолдим айланиб...

Топишмоқ айтасиз, қийин топишмоқ,
Топишмоқ сиз билан қийин, топишмоқ...

РЎЙХАТЛАР

Тузилади бу оламда турли рўйхатлар,
Эринмасанг барчасин, бас, ўқиб чиқишдан.
Ўкинч билан дўстим деди: «Ажиб фурсатлар...
Мен... рўйхатда бор эканман... Бўшадим ишдан...»
Иш топилар, бу кунлар ҳам кетгувси ўтиб,
Беҳудага отилмасин кўнглингдан нидо.
Рўйхатларда «бор»лигингдан юрма ғам ютиб,
«Рўйхатларда йўқ...» бўлишдан сақласин худо!

ТЎРТЛИК

Ўликлар икки хил бўлар одатда,
Сер солса, ҳар синчков оқил кўради.
Ўликлар учрайди икки ҳолатда:
Биттаси — ётади, бири — юради...

«АМИР ТЕМУР» ФИЛЬМИ ЛИБРЕТТОСИНИ ЎҚИБ...

Жаҳон тарихида ўчмас из қолдирган буюк шахслар ҳаётини ўрганиш, улар ҳақида асарлар, фильмлар яратиш авлодлар бўйнида турган катта бурчдир, ҳақиқий виждон ишидир. Бу ҳар қанақасига қўллаб-қувватланишга муносиб бир шижоатдир. Мен Али Ҳамроевнинг «Амир Темур» фильмига ёзган либреттосини ўқишга киришар эканман, ана шуларни хаёлимдан ўтказдим.

Амир Темур сиймоси ҳамда унинг ҳаётига ёндошилганда, тарозига тошни баробар қўйиш кераклиги муҳим шартлардан бирига айланади. Чунки бу ҳаёт уммони шунчалар мазмунли, қизиқ, ғаройиб, шиддатларга тўлиб-тошиб ётибдики, чамалашга киши дабдурустдан ожизлик қилиб қолади. Унда ҳамма нарса — юртга муҳаббат, бирлашиш туйғуси, дўстга садоқат, ўз сўзига беклик, душманга аёвсиз нафрат, маҳбуба ишқи, ҳаром-ҳаришга тоқатсизлик, эл маданиятига меҳр, илм соҳибларига ҳомийлик, давлат шукуҳини мустаҳкамлаш, қудратини ошириш ниятида ўзга мамлакатларга қилинган ҳарбий юришлар, меъморлик ишларида фидоийилик, ўзбек (турк)ка хос бўлган оиладаги қаттиққўллик, аёлларга ҳурмат (аёллар номидаги мадраса, хонақоҳ, масжиду мақбараларни эсланг), фарзандларга меҳрибонлик — барча-барчаси мужассамдир. Алишер Навоий «Лисонут-тайр» достонида инсон яратилиши ҳақида ёзиб, сувни оловга душман қилиб ятратди, шамолни эса тупроққа зид қилди, дейди. Яратувчининг қудрати билан ана шу бир-бирига зид тўрт нарса (унсур) инсон хилқатида бир бутун ҳолда бирлашди... Бу сўзлар худди Амир Темур ҳақида ёзилгандек туюлади. Унда чиндан ҳам сув ва олов, шамол ва тупроқ бир сиймода бирлашгандир. Шу маънода фильм либреттосида бу улуғ шахснинг кўпроқ икки жиҳати олинганлиги (яъни «олов» билан «шамол»), унинг бунёдкорлик, ҳаётбахш («сув» ва «тупроқ») фазилатларига эса кам эътибор берилганлиги кўзга ташланади. Бу кишини ўйлантириб қўяди.

Албатта, фильм учун кенг майдонлар, улкан жанг саҳналари, янги-янги қаҳрамонлар зарур бўлади, булар уни қизиқарли қилади. Фильмда асосий саҳналарни хориждаги воқеалар ташкил этади. Эрон, Ҳиндистон, Туркия, Озарбайжон, Гуржистон, Миср ва ҳоказо мамлакатларда кечади воқеалар... Демак, ўз-ўзидан Амир Темур сажиясидаги «олов» ва «шамол» ҳислатлари, уларнинг ҳам салбий қирралари — оловнинг ёндириши, шамолнинг совуриши — олинмоқда. «Олов» билан «шамол», асли, моҳиятан ҳаётбахш унсурлардир, лекин ҳамма гап уларга қандай нуқтаи назардан ёндашишда. Демак, асосий диққат буюк амирнинг ҳарбий юришларига қаратилмоқда, ўзига хос саргузашт фильм яратишга йўналтирилмоқда... Афсуски, фильм муаллифи ҳам Амир Темур шахсига, тарихимизнинг долзарб ва муҳим даврига эскича қарашлар исканжасидан қутила олмабди, унда биз янгича тафаккур, янгича қараш меваларини кўришни истар эдик...

Унутмаслик лозимки, Амир Темур ҳақидаги фильм биргина амир ҳақидаги фильм эмас, балки у мансуб бўлган халқ — ўзбек (турк) халқи ҳақидаги фильм ҳамдир. Бу халқнинг иззат-нафси, нафсонияти, миллий туйғуси билан боғлиқ жиҳат фильм ижодкорларидан ҳамиша хушёр туришликни талаб қилади. Фильм Амир Темур ҳақида, унинг халқи ва Ватани ҳақида нотўғри тасаввур тарқатувчи манбага айланиб қолмасин; унда мураккаб бир замонда яшаб, юртни бирлаштириб қудратли давлат туза олган, олам тарҳига таҳрирлар киритган, юртнинг равнақию илму тамаддун ривожи учун тарихий шарт-шароитлар пайдо қилган салоҳиятли саркарда, мард ва қаттиққўл (қаттиққўллик Ўрта асрларда яшаган барча миллат ҳукмдорларига хос хислатдир) давлат арбобининг зиддиятларга тўла ҳаёти намоён бўлсин. Шундагина фильм тарих олдидаги ўз бурчини адо этади, томошабин ардоқлаб юрадиган санъат асарига айланади

23.12.90 йил.

Митти чўпон.

Б. ТЎРАЕВ олган сурат.

Халқ табобати

ТУМОВ БЎЛСАНГИЗ ЯЛПИЗ ҚАЙНАТИНГ

Олдимиз қиш бўлганлиги учун ҳам одамларнинг тумов бўлиши эҳтимолдан узоқ эмас. Ялпизнинг мингдан бир хусусияти — тумовга даво.

Юз грамм ялпизни уч литр сувга солиб бир қошиқ зирани аралаштириб қайнатиш керак. Ялпиз қайнаганда сутга ўхшаб тошиб кетиши мумкин. Шунинг учун паст оловда 5 дақиқа қайнатилади. Сўнгра докадан ўтказилгач, ундан уч пиёла ичилади. Қолган сувни оз-оздан қуйиб бошни ювиш, ўша сувга оёқни солиб ўтириш лозим. Бу сув ҳам иссиқроқ бўлиши керак.

Ялпизнинг ҳамма қисми ишлатилади, барги бўлса яна ҳам яхши. Асосан гуллаган, соя жойда қуритилган ялпиздан фойдаланиш мақбул ҳисобланади. Аммо ялпиз ва зира фойдали экан деб меъёридан ортиқча истеъмол қилиш ҳам зарарлидир.

Б. РЎЗИМАТОВ.

АВВАЛО ЛОҚАЙДЛИК КАСАЛИДАН ҚУТИЛМОҚ ШАРТ

Ўтган уч йил мобайнида ўзбек тили тиббиёт ходимлари орасида ўз мавқеини қай даражада эгаллади?

Соғлиқни сақлаш тармоқларининг идора ва муассасаларидаги эълонлар, кўргазмали қуроллар, муассаса номлари, бўлим ва хона пештахталари давлат тилида ёзилди. Деворий гезаталар, санитария варақалари она тилида чиқа бошлади. Тамға ва муҳрлар, ёзув дастгоҳларининг маълум қисми ўзбекчалаштирилди. Тиббиёт институтларида ўзбек тили кафедралари ташкил қилиниб, барча миллий гуруҳларда дарслар ўзбек тилида олиб бориладиган бўлди. Шунингдек, ўрта тиббиёт ўқув юртларида ҳам талабалар она тилларида таҳсил олмоқдалар.

Вазирлик қошида муҳаррирлик-ноширлик кенгаши тузилиб, унинг ёрдамида давлат тилида дарслик ва қўлланмалар ёзилиб, нашр қилина бошланди. Таниқли шифокор олимлардан Ў. Орипов, К. Зуфаров, С. Аъзамхўжаев, Ш. Каримов, Н. Аҳмедов, Н. Камолов ва С. Жумабоев тиббиётнинг бир қанча соҳалари бўйича замон талабларига жавоб бера оладиган дарслик ва қўлланмалар яратдилар. Академик Ё. Тўрақулов раҳбарлигида Жумҳурият атамашунослик қўмитаси тиббиёт бўлимининг аъзолари тайёрлаган «Русча-ўзбекча тиббий терминлар луғати» нашр қилинди, Шунингдек, «Русча-лотинча-ўзбекча тиббий терминлар луғати» ва «Тиббиёт ходимлари учун русча-ўзбекча сўзлашгич» китобчаси ҳам нашриётга топширилди. Бироқ жумҳуриятимиз тиббиёт институтларининг юзлаб кафедра ва клиникаларида фаолият кўрсатаётган профессор ва ўқитувчиларнинг ўзбек тилида дарслик, услубий қўлланма, монографияларни кам миқдорда яратишлари, ўзбек тилида ёзилган дарсликларни ҳам тўғридан-тўғри таржима қилиб чоп қилдиришлари ачинарли ҳолдир.

Ҳозирги куннинг талаби — ўлкамизга хос бўлган касалликларнинг клиникаси, тарқалиши, давоси ва профилактик масалаларини ёритишдан иборатдир. Шу борада кенг халқ оммаси учун мўлжалланган «Сиҳат-саломатлик» журнали қисқа вақт мобайнида муштарийларнинг энг яқин маслаҳатгўйига айланди.

Давлат тили тўғрисидаги Қонуннинг 20-моддасида «Ўзбекистон ССР илм-фаннинг ҳамма соҳаларини республика давлат тилида ривожлантириш учун лозим бўлган барча шарт-шароитни яратиб беради. Республикада илмий ишни республика давлат тилида тақдим этиш, ҳимоя қилиш ва нашр этиш ҳуқуқи таъминланади. Шу билан бирга республикада илмий асарлар эҳтиёж ва имкониятга қараб рус, қорақалпоқ, тожик, қозоқ ва бошқа тилларда ёзилиши, нашр этилиши ва ҳимояга қўйилиши мумкин», — деб ёзилган. Шу нуқтаи назардан олганда, II Тошкент тиббиёт институтининг профессори Э. Қосимов раҳбарлигида шарқ табобатига оид бир қанча дессертациялар тайёрланмоқда.

Вазирлигимизда тузилган Ўзбек тилини ҳаётга жорий қилиш комиссиясининг аъзолари вилоятларда сайёр мажлислар ўтказганларида шу нарса маълум бўлдики, жойларда ўзбек тилига муносабат бир хил эмас экан. Ўз вазифасини сидқидилдан бажараётган раҳбарлар бошлиқ бўлган тиббиёт муассасаларида ўзбек тилининг ҳаётга жорий қилиниши ёмон эмас. Бу жиҳатдан Андижон, Фарғона, Қашқадарё, Самарқанд вилоятларини мисол келтирса бўлади. Тил комиссиясининг Самарқанд вилоятида ўтказилган кўчма мажлисида вилоят шифохонаси бош врачининг ўринбосари Ольга Самсонова ўз фикрларини ўзбек тилида лўнда қилиб сўзлаб берди. Шунингдек, шифохона бўлимларидаги русийзабон шифокорлар ҳам беморлар билан ўзбек тилида суҳбатлашаётганликларининг гувоҳи бўлдик.

Маҳаллий тилни ўрганиш шифокорларимиз учун касаллик тарихи ва клиник текширувни мукаммал ўтказишни таъминловчи омил экани маълум. Буни яхши ҳис қилган ўзбек онкология миллий маркази клиникаси врачлари Зоя Михайловна Сергиенко ва Валентина Григорьевна Малюченко каби шифокорлар ўзбек тилида беморлар билан эркин фикр алмашадилар.

Афсуски, Кардиология ва вирусология илмий-тадқиқот институтларида ўзбек тили тўғрисидаги қонунни бажариш юзасидан зарур тадбирлар белгиланган бўлса ҳам, улар тўла-тўкис амалга оширилаётгани йўқ. Тошкент вилоят шифохонасида ўтказилган мажлисда ҳам вилоятнинг Олмалиқ, Ангрен, Чирчиқ шаҳарлари тиббиёт муассасаларида муҳим ишга панжа орасидан қаралаётгани маълум бўлди. Аксарият раҳбарларнинг қонунга нисбатан масъулиятсиз муносабати сабабли мулоқот ва иш юритиш ҳамон рус тилида олиб борилаётирки, бунга истаганча мисол келтириш мумкин.

Ишларимизнинг самарасини ошириш мақсадида айни пайтда Соғлиқни сақлаш вазирлиги қошида ҳам «Ўзбек тили жамияти» бўлими ташкил қилинаётир. Унинг тиббиёт бўлими орқали соғлиқни сақлаш тармоқларида тил билан боғлиқ ишлар марказлаштирилиб, жойларда қонунни ҳаётга тадбиқ қилиш юзасидан илмий-услубий ёрдам кўрсатиш имконияти туғилмоқда.

Фидойи шифокорлар бирлашган жамият аъзолари она тилимизга бўлган муносабатда ҳануз давом этиб келаётган лоқайдлик, ўзибўларчилик ва бефарқликка қарши курашадилар, тилимизнинг қадр-қимматини тиклаш йўлида жонбозлик кўрсатадилар. Шу ўринда «Ёшлик» журналида таниқли мунаққид Аҳмад Отабоевнинг: «Қачонки халқимизда ягона мақсад, ягона миллий ғурур таркиб топиб, ўзликни англашдек энг муҳим жараён бошланмас экан, биз билан сизнинг гапларимиз беҳуда кетаверади. Миллий онг ва идрок тарзимизни-да ўзгартириш хусусида ўйлашимиз зарур», — деган сўзларини эслаш жоиздир. Ҳа, биз она тилимизнинг оёққа туришида лоқайдликка чек қўя олсаккина, ишларимиз юришиб, миллатимизнинг ифтихори бўлган тилимиз ҳаётда ўз ўрнини топишга имконият яратган бўламиз.

Баҳодир ЙЎЛДОШЕВ,
Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг муовини, Ўзбекистон халқ депутати.

ХАЙРИЯ — ҚАЛБ ЭҲСОНИ

Ўзбекистон мустақилликка эришганига бир йилдан ошди. Зеро, «биринчи марта», «биринчи бўлиб» деган сўзлар тарихимизнинг мазкур даври учун энг эътиборли сўзлар саналиши мумкин.

Бугун Ўзбекистоннинг миллионлаб аҳолисига мурожаат қилишим ҳам республикамиз ҳудудида биринчи бор ўтказиладиган тадбир билан боғлиқ. Гап Қизил Ярим ой жамияти ҳисобига хайр-эҳсонлар йиғиш умуммиллий акцияси ҳақида бормоқда. Ушбу тадбир шу йилнинг 1 декабридан 10 декабригача бутун Ўзбекистон ҳудудида ўтказилади.

Хайр-эҳсонлар йиғиш акциялари бир неча ўн йиллар давомида дунёнинг кўплаб мамлакатларида анъанага айланган. Шу боисдан мазкур мамлакатлардаги Қизил Хоч ва Қизил Ярим ой жамиятлари иқтисодий жиҳатдан бой бўлиб, ҳар қандай фавқулодда вазиятларда нафақат ўз давлати аҳолисига, балки бошқа халқларга ҳам самарали ёрдам кўрсата олади.

Кўпчилик сўнгги икки йил давомида радио ва ойнаи жаҳон орқали Ўзбекистон халқига кўрсатилаётган инсонийлик ёрдамидан хабардор. АҚШ, Ҳиндистон, Япония, Голландия, Олмония, Швейцария ва Швеция Қизил Хоч жамиятлари, Туркия Қизил Ярим Ой жамияти томонидан халқимизга кўмак берилаётир. Юзлаб, минглаб фуқаролар ушбу ёрдам ҳақида эшитибгина қолмасдан, бевосита ўзлари ҳам баҳраманд бўлишмоқда. Ҳар биримиз ўз-ўзимизга бир саволни берган бўлишимиз мумкин: Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамияти шундай ёрдам кўрсата оладими? Ҳа, азизлар, ёрдам кўрсата олади. Фақат республикамизнинг бутун аҳолиси бошқа мамлакатлардагидек Қизил Ярим ой жамияти маблағларини кўпайтириш ҳақида қайғуриши лозим. Ишбилармонлар, тадбиркор кишилар, бизнесменлар ҳомийлик ва хайрия ҳақида ўйлаб кўришлари керак.

Қизил Ярим ой жамияти ҳукуматдан ташқари халқаро ташкилот ҳисобланади ва асосан халқ хайриялари ҳисобидан кун кўради. Бинобарин, унинг ишлари самарадорлиги кўп жиҳатдан республика фуқароларининг онгли моддий кўмагига боғлиқдир.

Жамиятимиз бугунги кунда халқнинг мазкур хайрия маблағларидан фойдаланган ҳолда муҳтожларга, ночор аҳволда қолган кишиларга сезиларли тиббий-ижтимоий ёрдам кўрсатмоқда. Ҳозир жамият маблағлари ҳисобидан 2000 нафар меҳр-шафқат ҳамширалари ишлаб турибди ва улар 13 минг ёлғиз, меҳнатга яроқсиз фуқароларга, уруш ва меҳнат ногиронларига, болаликдан дардманд кишиларга, шунингдек, 5000 та кўп болали, кам таъминланган оилаларга хизмат кўрсатишади. Тиббиёт олий ўқув юртларида ва техникумларида тахсил кўраётган етим болаларга жамиятимиз маблағларидан стипендиялар таъсис этилган. Етим-есирлар учун омонат дафтарчалари очилди, қариндош-уруғларини излаб топиш борасида кўмак берилаяпти.

Ташкилотимизнинг асосий вазифаларидан бири турли тиббий офатлардан жабрланган аҳолига зудлик билан ёрдам кўрсатишдир. Кейинги 2 йилнинг ўзидаёқ тошқинлар, зилзилалар, сел ҳамда кўчкилар туфайли талофот кўрган барча вилоятларга, Қорақалпоғистон Республикасига шошилинч ёрдам берилди. Шу билан бирга, ташкилотимиз инсонийлик удумларига содиқ қолган ҳолда Қозоғистон, Тожикистон, Гуржистон ва Арманистон Республикаларига, Хитой, Туркия, Покистон каби хорижий давлатларга ҳам ёрдам бердик.

Қизил Ярим ой жамияти ирқи, миллати, дини ва бошқа эътиқодидан қатъий назар, инсон ҳаёти ва шаънини ҳимоя қилишдек инсонпарварларча вазифани амалга оширар экан, кишиларни «дўстлар»га ва «душманлар»га, «ўзимизникилар» ва «бегоналар»га ажратмайди. Жамиятимиз ёлғиз қарияга ва ногиронга ҳам, уйсиз дайдига ва ғариб-нотавонга ҳам, қочоқларга ва қачондир қонунни бузган кишиларга ҳам ёрдам қўлини чўзиб, мурувват кўрсатади.

Азиз ҳамюртлар, республикадан олинадиган жами қоннинг 89 фоизини Қизил Ярим ой жамияти донорлари бепул беришини билишингиз лозим!

Ўзбекистондаги ҳар бир фуқаро Қизил Ярим ой жамияти томонидан ўтказилажак хайрия маблағлари йиғиш акциясига бефарқ қолмайди деб умид қиламиз.

Ўзбек халқида ажойиб анъана бор. Ҳашарда турли ишлар кўпчилик томонидан, биргаликда бажарилади. Заррадан — зиё, томчидан — денгиз, деганларидек, ушбу тадбирга қатнашиш орқали қўшган қатрадек ҳиссангиз эзгулик ва меҳр-шафқат уммонида акс этади. Чин дилдан хайр-эҳсон қилишга шошилинг, дўстингизни, қариндошингизни, ҳамкасбингизни, қўшнингизни ва оддий танишингизни ҳам шундай савобли эзгу иш қилиш кераклигига ишонтиринг.

Бизнинг ҳисоб рақам — 000700378, Юнусобод саноат-қурилиш банкида, код 172682304.

Ўктамхон ВОҲИДОВА,
Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамияти марказий қўмитаси раиси.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитасининг раҳбарияти, жамоаси, вилоятлар бошқармалари бўлим мудири Маҳмудова Гулнора Асатуллаевнага онаси

Анвара Султоновна СУЛТОНОВАнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур қайғу изҳор этади ва унинг оила аъзоларига ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги жамоаси вазир муовини Х. Ф. Маъсудовга отаси

Маъсуд домла ўғли ПАТХИДДИНнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзмашшартномасавдо» фирмаси жамоаси фирманинг бош директори муовини Ш. Усмоновга отаси

Мирали УСМОНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 22.10. № Г—469. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.